

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง จิตสำนึกในความเป็นพลโลกของครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่ง
ชาติ เขตการศึกษา 9 ตามการรับรู้ของตนเองนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
จากเอกสารต่างๆและได้นำเสนอตามลำดับดังนี้ ความหมายของจิตสำนึกในความเป็นพลโลก
ความสำคัญของจิตสำนึกในความเป็นพลโลก สาระสำคัญของจิตสำนึกในความเป็นพลโลก การ
ศึกษาเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ครูกับการปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลก
เครื่องมือที่ใช้วัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของจิตสำนึกในความเป็นพลโลก

ก่อนที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของจิตสำนึกในความเป็นพลโลก มีประเด็น
ที่สำคัญและควรกล่าวถึงก่อนคือ แนวคิดความเป็นพลโลก และความหมายของจิตสำนึก ซึ่งมีราย
ละเอียด ดังนี้

แนวคิดความเป็นพลโลก

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระดับโลกนี้ เริ่มปรากฏชัดเจนภายหลังการสิ้นสุด
สงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อพลเมืองของโลกเริ่มตระหนักว่า การเรียนรู้เรื่องราวของประเทศ
อื่นนอกเหนือจากประเทศที่ตนอาศัยอยู่เป็นสิ่งจำเป็น ปัญหาที่นับวันมีแต่ทวีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆย่อมส่ง
ผลกระทบต่อผู้คนที่อยู่นอกเหนือพื้นที่นั้นๆด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สิริวรรณ ศรีพหล, 2530)
และในปี 1975 ที่นครซานฟรานซิสโก สหรัฐอเมริกา ได้มีการประชุมร่วมกันระหว่างชาติต่างๆ

เรียกว่า World Citizen Assembly ขึ้น และได้มีการประกาศหลักการที่เรียกว่า Declaration of Interdependence โดยผู้เข้าร่วมประชุมต่างสำนึกว่าตนเองต่างก็เป็นพลเมืองของโลก ซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยกันในด้านใดด้านหนึ่ง ไม่มีประเทศใด กลุ่มชนใดที่จะแยกตัวอยู่โดดเดี่ยวตามลำพังตัวเองได้เลย (ประชุมสุข อาชวบูรณ์, 2530)

แนวความคิดดังกล่าว ได้รับการขานรับจากนักการศึกษาหลายท่าน โดยเฉพาะนักการศึกษาชาวอเมริกัน เป็นต้นว่า แอนเดอร์สัน (Anderson) กิลเลียม (Gilliom) โคแกน (Cogan) เรมี (Ramy) และไนท์ (Knip) ได้เสนอแนวคิดใหม่ว่า การเป็นพลเมืองดีของประเทศที่ตนอาศัยอยู่นี้จะเพียงพอหรือไม่ และเสนอว่า ควรขยายขอบเขตไปถึงการเป็นพลเมืองดีของโลกทั้งโลกด้วย (สิริวรรณ, 2530)

โคแกน คอลลินส์ และซากาเรีย (Cogan, Collins and Zakariya อ้างถึงในสิริวรรณ, 2530) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีว่า ควรขยายขอบเขตออกไปอย่างกว้างขวาง เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในที่ใดที่หนึ่งหรือในประเทศใดประเทศหนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อไปเกือบทุกประเทศในโลก ไม่ว่าจะเป็นประเทศใหญ่หรือประเทศเล็กก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของวัตถุดิบ พลังงาน เทคโนโลยี การค้า แม้กระทั่งการบริการ ดังนั้นฐานะของประเทศต่าง ๆ ในโลกนี้จึงควรอยู่อย่างเท่าเทียมกัน โดยถือว่าทุกประเทศเป็นส่วนหนึ่งของโลก การเตรียมคนให้เป็นสมาชิกที่ดีนั้น จึงไม่อาจจำกัดขอบเขตเฉพาะชุมชน รัฐ หรือประเทศที่ตนเป็นสมาชิกเท่านั้น แต่ควรจะต้องเตรียมในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมโลกด้วย

นอกจากนี้จากลักษณะความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่บนโลกมักจะเป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งกัน เกิดความไม่เข้าใจกัน และในหลายครั้งกลายเป็นสาเหตุนำไปสู่การทำสงครามทำลายล้างซึ่งกันและกัน ดังนั้น ถ้ามนุษย์ทุกคนสามารถที่จะมองเห็นถึงความเชื่อมโยงกันของวัฒนธรรมต่างๆ ที่มียู่ในโลก ก็จะทำให้มนุษย์มีความชื่นชม มองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเหล่านั้น การลดความยึดถือชาติตนเป็นใหญ่จะต้องเหนือกว่าชนชาติอื่นๆ โดยการมองเห็นโลกเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญกับ

ผลกระทบและผลประโยชน์ที่จะเกิดกับสังคมโลกโดยรวมมากกว่า การพัฒนาจริยธรรมของควม
รับผิดชอบและการเอาใจใส่ต่อโลก จะช่วยให้มนุษย์มีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจในบุคคลอื่นมากขึ้น
รวมถึงการมีสายตาวีไกลไปทั่วโลกในอนาคตที่ควรจะเป็นด้วย เพราะการคำนึงถึงอนาคตจะ
ช่วยกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ในปัจจุบันได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ถ้ามนุษย์ต้องการอาศัยอยู่บนโลกที่
มีความสงบ สันติ และเป็นโลกที่สามารถช่วยให้ชีวิตมนุษย์ดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข การคำนึงถึง
ตนเองในฐานะ เป็นพลโลกก็เป็นสิ่งจำเป็น และนาคยา บิลันธานนท์(2526) ยังได้กล่าวไว้อีกว่า
ในอนาคตโลกควรมีเครือข่ายร่วมกัน ซึ่งจะเป็นศูนย์รวมของการสื่อสารคมนาคมติดต่อกันโดยตรง
ในทุกภูมิภาคในโลกนี้ อันจะทำให้การทำงานและการประสานความคิดเป็นไปในแนวทางที่สอดคล้อง
ต้องกันมากขึ้น แม้จะไม่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งของคนในภูมิภาคต่างๆทั่วโลกได้ แต่ก็
เป็นพื้นฐานที่จะสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างมนุษยชาติในโลก ซึ่งจากงานวิจัยของศิริเพ็ญ บุรณศิริ
(2532) เกี่ยวกับเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนมัธยมศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร ก็พบว่า นักเรียนเห็นด้วยมากกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกด้วย ได้แก่
ความรับผิดชอบต่อในฐานะเป็นพลเมืองดีของประเทศ การเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น การยอมรับ
วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ความเข้าใจในความขัดแย้ง การยอมรับแนวความคิดทางการเมืองของ
แต่ละสังคม การเข้าใจในสภาวะเศรษฐกิจโลก ความสนใจและการติดตามข่าวเกี่ยวกับปัญหาของ
โลกและวิธีแก้ไข และการให้ความร่วมมือและส่งเสริมสันติภาพ

ดังนั้น ภาระของนักการศึกษาก็คือ การเตรียมนักเรียนสำหรับโลกในคริสต์ศตวรรษที่
21 ที่กำลังจะมาถึงนี้ ให้นำมีคุณลักษณะของคนที่มีความรู้สึกชื่นชมต่อความซับซ้อนของความสัมพันธ์ที่
เพิ่มขึ้น มีการใช้ทรัพยากรต่างๆอย่างระมัดระวัง เป็นผู้ที่สามารถรับข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น และ
สามารถเปิดรับทรรศนะเกี่ยวกับโลกได้(Siegfried,1991)

ความหมายของจิตสำนึก

จากการศึกษาเอกสารวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีผู้ให้คำอธิบายและความหมายเกี่ยวกับ จิตสำนึก ทั้งในเชิงสังคมศาสตร์ และเชิงจิตวิทยา ดังนี้

เฮทท์ (Hett, 1991) ได้ให้ความหมายของจิตสำนึกในความเป็นพลโลก (Global-Mindedness) ไว้ว่า หมายถึง ทรรศนะเกี่ยวกับโลก(worldview) ซึ่งบุคคลแต่ละคนสามารถที่จะคิดและเข้าใจตนเองได้ว่า ตนมีฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัวมนุษย์เดียวกัน มากกว่าการเป็นสมาชิกของชาติใดชาติหนึ่งเพียงลำพัง ที่ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนโลก และมีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของชุมชนโลกด้วย

สำหรับจิตสำนึกในความเป็นพลโลก (Worldmindedness) ซึ่งเป็นคำที่นักการศึกษา นิยมใช้อย่างแพร่หลายมาก่อนนั้น มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

แซมป์สัน และสมิทธี (Sampson and Smith, 1957 อ้างถึงใน Hett, 1991) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การหันมามีค่านิยมอย่างบริสุทธิ์อันเกิดจากความสนใจหรือไม่ก็ตามเกี่ยวกับกิจการระดับนานาชาติ ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้มีทรรศนะเกี่ยวกับโลกในปัญหาต่างๆของมนุษยชาติด้วยกัน และสมิทธี (Smith, 1955 อ้างถึงใน Hett, 1991) ยังได้ขยายค่านิยมของจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ไว้ว่า ควรรวมหมายถึงองค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาด้วย ตัวอย่างเช่น ความอ่อนแอและความมีอำนาจ อารมณ์ที่ได้รับแรงกระตุ้น ความชอบสบาย และปัจจัยที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล และรวมไปถึงการมีทรรศนะทางการเมืองแบบเสรีนิยม การไม่นิยมการใช้กำลังอำนาจ และการมีแนวคิดแบบประชาธิปไตยมากกว่าแนวคิดแบบชาตินิยม

กลิค (Glick, 1975) ให้ความหมายของจิตสำนึกในความเป็นพลโลกว่า หมายถึง ระดับนามธรรมในระดับสูงที่ใช้ในความหมายที่หมายถึง พื้นความรู้แบบที่เกี่ยวพันกันเป็นพลวัตรของบุคคลแต่ละคน โครงสร้างของค่านิยม และบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยในการสร้างลักษณะการติดต่อสัมพันธ์ ตั้งแต่ในระดับเฉพาะจนถึงระดับที่ซับซ้อนขึ้น อันก่อให้เกิดผลต่อการใช้ชีวิต การมี

ทัศนคติ ความรู้สึก และแรงจูงใจในลักษณะของผลสะท้อนของทรศนะ ความจงรักภักดี การมีปฏิสัมพันธ์ การกำหนด และการเกิดมโนทัศน์ เป็นคุณลักษณะสำหรับความสามารถในการขยายความสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติอย่างกว้างขวางในฐานะมนุษยชาติเดียวกัน เพื่อจะแสวงหาความมั่นคง ความเป็นสมาชิก และความรู้สึกถึงตนเองในสภาพความสัมพันธ์ระดับโลก

กล่าวโดยสรุป จิตสำนึกในความเป็นพลโลก (Worldmindedness) มีความหมายโดยทั่วไปว่า หมายถึง ความรู้สึก และการหันมามีค่านิยมที่จะช่วยให้คนเกิดความสำนึกที่ไปไกลกว่าความเป็นท้องถิ่น ความเป็นภูมิภาค ความเป็นชาติ และการขยายขอบเขตการยอมรับโลกในฐานะระบบทั้งหมด รวมทั้งความรู้สึกถึงความเป็นครอบครัวมนุษย์เดียวกันด้วย (Hett, 1991)

จิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน หมายถึง การที่บุคคลในชุมชนชนบทมีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมสอดคล้องกับหลักการ และกระบวนการพัฒนาชุมชน (ประเสริฐ กิติรัตน์ตระการ, 2532)

การพัฒนาจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม หมายถึง การจัดประสบการณ์เพื่อความรู้ ความเข้าใจ และการกระตุ้นให้มีการร่วมกิจกรรมต่างๆทางด้านสิ่งแวดล้อมมองเห็นปัญหา และเกิดความตระหนัก ทำให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องต่อการแก้ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมได้ (สันทนีย์ ผาสุษ, 2534)

ความสำนึกในความเป็นคนไทย หมายถึง สภาวะจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด และความปรารถนาต่างๆที่เกี่ยวกับความรักชาติ ความผูกพัน รวมทั้งความรู้สึกพึงพอใจ ความภาคภูมิใจ และนิยมชมชอบในความเป็นคนไทย (วรวรรณ ภักดี, 2529)

นอกจากความหมายในเชิงสังคมศาสตร์ที่นำมาใช้งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว "จิตสำนึก" ยังมีความหมายในเชิงจิตวิทยา ดังนี้

คำว่า "จิตสำนึก" หรือ "ความสำนึก" ที่นำมาใช้ในภาษาไทยนี้ โดยทั่วไปเป็นคำที่ใช้แทนคำว่า consciousness ซึ่งทั้งสองคำนี้ เมื่อพิจารณาลักษณะการใช้แล้วจะให้ความหมายที่ใกล้เคียงกัน (อ้างถึงในประเสริฐ กิติรัตน์ตระกูล, 2532)

ส่วนในพจนานุกรมจิตวิทยา (เดโช สนวนานท์, 2512) ใช้คำว่า "รู้สำนึก" แทนคำว่า conscious โดยได้กล่าวไว้ว่า รู้สำนึก นั้นมีความหมายได้หลายทาง คือ

1. รู้สำนึก หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่สามารถจะตอบโต้ต่อสิ่งที่อยู่รอบตัว ในอาการตระหนักรู้สัมผัส ความรู้สึก ความคิด และการต่อสู้ดิ้นรนของตัวเองได้ หรือพูดง่าย ๆ คือ ลักษณะของบุคคลที่ทำอะไรไปอย่างรู้ตัว ไม่ได้ใจลอย หรือทำลงไปในขณะที่เกิดอารมณ์วูบ หน้ามืด ขาดสติยับยั้ง

2. รู้สำนึก หมายถึง จิตใจ

3. รู้สำนึก หมายถึง ส่วนหนึ่งของจิตใจ (Psyche) หรือที่เรียกกันสั้นชื่อว่า จิตภาครู้สำนึก (Conscious Mind)

คอฟฟา (Koffa, 1948) ได้ให้ความหมายของจิตสำนึกว่า หมายถึง สภาวะจิตที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความคิดและความปรารถนาต่างๆ จิตสำนึกเกิดจากการรับรู้ที่มีความหมาย เหมือนกับคำว่า ความตระหนัก (awareness)

บราวน์ (Braun, 1983) ได้กล่าวถึงคำนิยามของจิตสำนึกว่า หมายถึง รูปแบบของการแสดงออกด้วยจิตใจทั้งหมดในเวลาต่าง ๆ กัน ซึ่งแสดงออกให้เห็นได้จากพฤติกรรมอันเกิดจากประสบการณ์ของบุคคล

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (1976 อ้างถึงใน สุวรรณีย์ กุลวิจิตรรังสี, 2520) ได้กล่าวถึงจิตสำนึกไว้ว่า เป็นผลที่ได้มาจากการประเมินค่า การเห็นความสำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้จากเจตคติ (attitudes) ความเชื่อ (beliefs) ค่านิยม (values) ความเห็น (opinions) และความสนใจ (interests) ความแตกต่างของความคิดเห็น ค่านิยม ทักษะ ความเชื่อ และความสำนึกนี้ แตกต่างกันที่ระดับความรู้สึก ความเห็นเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นอย่างฉิวเฉียดที่สุด เมื่อได้รับความรู้สึกก็จะแสดงออกมาเป็นความเห็น อาจเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ชอบหรือไม่ชอบก็ได้ ซึ่งศักดิ์ สุนทรเสถียร (2531) ได้กล่าวถึง ความคิดเห็นว่า หมายถึง การแสดงออกทางด้านวาจาของเจตคติ และเมื่อนำความคิดเห็นที่แสดงออกเหล่านั้นมาแปลงความหมายก็จะเป็นเจตคตินั่นเอง ส่วนเจตคติเป็นความรู้สึก หรือความเฝ้ามองที่จะตอบสนองไปในทางชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ โดยมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ รวมทั้งความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมเฉพาะอย่างต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2532)

ในขณะที่ โสภกา ชูพิบูลชัย (2528) ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นและเจตคติว่าไม่สามารถชี้ให้เห็นเด่นชัดได้ และยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันด้วย โดยเจตคติจะเป็นการชี้ให้เห็นชัด เป็นความชอบพอและจะเป็นส่วนหนึ่งของความรู้สึกที่เป็นจิตสำนึก ส่วนความคิดเห็นหมายถึงบางอย่างซึ่งเป็นการคาดคะเน ไม่ได้เป็นเพียงความชอบพอเท่านั้น ความคิดเห็นสามารถนำมาใช้ในรูปแบบคำพูดได้ ส่วนความสำนึก มีความหมายใกล้เคียงที่สุดกับความเชื่อ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดจากการรวบรวมและสัมพันธ์กันของประสบการณ์ของคน ทาหน้าที่ประเมินค่าของจิตใจว่าสิ่งใดเป็นสิ่งสำคัญ หากปราศจากความเชื่อประสบการณ์ต่างๆ ที่คนมีอยู่ก็จะอยู่เพียงในความทรงจำ ไม่มีส่วนใดเป็นความเด่นชัดขึ้นมา แต่หากว่าประเมินค่าแล้วตระหนักถึงความสำคัญที่มีต่อตน นั้นแสดงว่าเกิดจิตสำนึกถึงสิ่งนั้น (อ้างถึงใน สุวรรณีย์, 2520)

เปาโล แฟร์ (Paolo Freire, 2516 อ้างถึงในประเสริฐ, 2532) ได้ให้ความหมายของจิตสำนึกว่า จิตสำนึกของมนุษย์ไม่ได้มีความหมายแต่ในเชิงจิตวิทยาเท่านั้น แต่ยังมี ความหมายที่ลึกซึ้งในเชิงปรัชญาด้วย คือ เป็นความรู้สึกละเอียดถึงแก่นที่เป็นสัจจการ สิ่งที่เป็นภาวะที่แท้จริงของชีวิตมนุษย์ และสิ่งที่เป็นโลกของมนุษย์ โดยได้แบ่งจิตสำนึกออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. จิตสำนึกที่ยังไม่เปลี่ยนแปลง (Intransitive Consciousness) หมายถึง การที่ประชาชนมีความเชื่อในเรื่องโชคกลาง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และโชคชะตา

2. จิตสำนึกกึ่งเปลี่ยนแปลง (Semi-intransitivity Consciousness) หมายถึง การที่ประชาชนยอมลดค่าตนเอง มีความคิดที่ไม่เชื่อมั่นตนเอง รับค่านิยมที่มีการถ่ายทอดมาอย่างเต็มที่จะมีการใช้ความรุนแรง และอารมณ์ในการตัดสินใจปัญหา

3. จิตสำนึกเปลี่ยนแปลงที่ไร้เดียงสา (Native - transitivity Consciousness) หมายถึง การที่ประชาชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง เริ่มตระหนักเห็นปัญหาสังคมของตน เริ่มมีการประท้วง วิพากษ์วิจารณ์ แต่มักจะถูกปลุกกระดุมให้เป็นเครื่องมือของกลุ่มผลประโยชน์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ประชาชนยังไม่เข้าใจในปรากฏการณ์ต่างๆของสังคม และยังไม่ชัดเจนในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ปรากฏการณ์นั้นๆ

4. จิตสำนึกขั้นวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Consciousness) หมายถึง การที่ประชาชนมีการคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆในสังคมอย่างลึกซึ้ง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ยอมรับผู้อื่น และไม่หวั่นไหวต่อภัยอันตรายที่ของตนเอง

เมธี บิลันธนานนท์ (2526) ได้อธิบายกระบวนการการเกิดความสำนึกว่า มี 5 ระดับ คือ

1. ความรู้สึก มีความรู้สึกสะอึกสะอื้นจากสิ่งที่ตนกระทำอยู่ หรือเคยมีประสบการณ์ เกิดการยั้งคิดในค่านิยมที่ตนมีอยู่

2. ความคิดเห็น แบ่งเป็นหลายประเภท คือ

2.1 เป็นความคิดเห็นอย่างมีระดับ ซึ่งมียุทธวิธี 7 ระดับด้วยกัน คือ ระดับความจำ การแปลความ การประยุกต์ใช้ การตีความ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมิน

2.2 เป็นความคิดเห็นแบบวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งแยกแยะข้อเท็จจริงจากความคิดเห็นส่วนตัวที่มีอคติ แยกเอาการเลือกที่รักมักที่ชัง และข้อขัดแย้งออกจากสิ่งที่เป็นสัจจะหรือข้อเท็จจริง รวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์ การโฆษณาชวนเชื่อ และพฤติกรรมที่ตามมาๆกันมา เป็นต้น

2.3 เป็นความคิดตามหลักตรรกวิทยาความคิดแบบสร้างสรรค์ ความคิดจากทักษะด้านพุทธิศึกษา เช่น การใช้ภาษา การคำนวณ และการวิจัย เป็นต้น

ส่วนที่เป็นขั้นตอนความคิดเห็นนี้จะปรากฏออกมา เนื่องจากที่เราเกิดการรู้สึกสะอึกใจ ซึ่งจะเกิดความรู้สึกและเป็นความคิดเห็นประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือบูรณาการกันได้

3. การติดต่อสื่อสารและการถ่ายทอด สามารถทำได้ทั้งโดยคำพูด โดยทางอื่น เช่น การส่งข่าวโดยด้อยค่าที่เขียน การฟัง การวาดรูป การถาม การใช้ข้อมูล และรับข้อมูลย้อนกลับ การแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง เป็นต้น

4. การเลือกเชื่อและเกิดศรัทธา ขั้นตอนนี้เป็นการพิจารณาหาข้อสรุปจากทางเลือกต่างๆ มีการพิจารณาสิ่งที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งที่ชอบและไม่ชอบ เลือกการกำหนดเป้าหมาย การรวบรวมข้อมูล การแก้ปัญหา การวางแผน และการเลือกอย่างอิสระ สำหรับขั้นตอนนี้ เมื่อได้มีการติดต่อสื่อสารและถ่ายทอดกันแล้ว การเห็นพ้องต้องกัน การสนับสนุนกัน การนิยมชมชอบร่วมกัน จะทำให้คนเลือกเชื่อและเกิดศรัทธาในการพึ่งตนเอง ว่าเป็นสิ่งที่ดีและยึดมั่นไว้นาน

5. การปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่ทำตามซ้ำกับที่เคยทำมาหรือจากที่เลือกใหม่ เมื่อมาถึงขั้นตอนนี้ จะเกิดความเชื่อถือมีศรัทธาในพฤติกรรม ก็จะพยายามจะถ่ายทอดความเชื่อนี้ออกมาเป็นความพยายามที่จะประพฤติปฏิบัติด้วยตนเองบ้าง ซึ่งก็จะเป็นพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ของบุคคลนั้น

สำหรับคิกดี (2531) ได้กล่าวถึงจิตสำนึกว่า เป็นมิติ (dimensions) ด้านหนึ่งของเจตคติ (attitude) ซึ่งตามมิตินี้จะถูกมองว่า เจตคตินั้นอยู่ในสภาวะจิตสำนึกหรือจิตไร้สำนึก หรืออยู่ในสำนึกเพียงบางส่วนหรือไม่อย่างไร จึงอาจกล่าวได้ว่า จิตสำนึกเป็นส่วนหนึ่งของความรับรู้ทางจิตใจ ซึ่งเกิดขึ้นก่อนการเกิดพฤติกรรม โดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ การรู้ (cognitive) ความรู้สึกทางจิตใจ (affective) และพฤติกรรม (behavior) (อ้างถึงใน วรรณไพ ภัคดี, 2529) ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของเจตคติ ที่มีอยู่ 3 ประการ คือ (คิกดี, 2531)

1. องค์ประกอบทางด้านการรู้ (Coqgnitive Component) เป็นเรื่องของการรู้ของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นการรับรู้เกี่ยวกับวัตถุ สิ่งของ บุคคล หรือเหตุการณ์ต่างๆ ว่า รู้สิ่งต่างดั่งกล่าวนั้นได้อย่างไร รู้ในทางที่ดีหรือไม่ดี ทางบวกหรือทางลบ ซึ่งจะก่อให้เกิดเจตคติขึ้น ถ้าเรารู้สิ่งหนึ่งในทางที่ดี เราก็จะมีเจตคติต่อสิ่งนั้นในทางที่ดี และถ้ารู้สิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางไม่ดี เราก็จะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้นด้วย ถ้าเราไม่รู้จักสิ่งใด เจตคติก็จะไม่เกิดขึ้น

2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component or Feeling Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งถูกเร้าขึ้นจากการรู้นั้น และความรู้สึกนี้ทำให้เกิดเจตคติในทางใดทางหนึ่ง คือ ชอบหรือไม่ชอบ ความรู้สึกนี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะเปลี่ยนแปลงได้ยาก

3. องค์ประกอบทางด้านแนวโน้มเชิงพฤติกรรมหรือการกระทำ (Action Tendency Component of Behavioral Component) เป็นความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งนั้นในทางใดทางหนึ่ง คือ พร้อมที่จะสนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือ หรือในทางทำลายขัดขวางต่อผู้ เป็นต้น

จากความหมายของจิตสำนึกที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า เป็นการให้ความหมายในเชิงจิตวิทยา ซึ่งเป็นหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอธิบายสภาวะทางจิตใจของมนุษย์ ที่มีองค์ประกอบด้านการรู้ (coqgnitive) ความรู้สึกทางจิตใจ (affective) และพฤติกรรม (behavior) ในขณะที่ จิตสำนึก ในความหมายเชิงสังคมศาสตร์ที่นำมาใช้งานวิจัยนั้น จะให้ความหมายในทางที่เป็นการอธิบายถึง สภาวะทางจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดเห็น ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งต่างๆ เมื่อประมวลความหมายของจิตสำนึกทั้งในเชิงจิตวิทยา และเชิงสังคมศาสตร์ และแนวคิดความเป็นพลโลกดังกล่าวแล้ว สรุปได้ว่า จิตสำนึกในความเป็นพลโลก หมายถึง สภาวะที่บุคคลมีความรู้ ความรู้สึกทางจิตใจ และพฤติกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดความเป็นพลโลก โดยมองเห็นว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมโลกที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อประเด็นปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ในระดับท้องถิ่น จนถึงระดับโลก ปฏิบัติตนเป็นพลโลกที่ตื่นอกเหนือจากการเป็นพลเมืองที่ดีของชาติตน

ความสำคัญของจิตสำนึกในความเป็นพลโลก

โลกในปลายศตวรรษที่ 20 นี้ เป็นโลกที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยีอย่างประวัติกาศาสตร์มนุษย์ชาติไม่เคยปรากฏมาก่อน เป็นโลกที่มีระบบการสื่อสารคมนาคมที่ทันสมัย ซึ่งช่วยให้เรารู้ทันถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในส่วนใดส่วนหนึ่งที่แสนไกลสุดของพื้นโลก (วไล ๗ บ่อมเพชร, 2534) ทำให้การถ่ายเทวัฒนธรรมจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ก่อให้เกิดระบบที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกัน และทำให้โลกแคบลง เนื่องจากการติดต่อสัมพันธ์ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว (Braun, 1983) แต่ขณะเดียวกัน ความเติบโตที่รวดเร็วนี้ก็ได้ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นแก่โลกด้วยเช่นกัน อาทิเช่น ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว การขาดแคลนอาหาร การตัดไม้ทำลายป่า การสูญเสียชั้นโอโซนในบรรยากาศ การเกิดมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม และความเสื่อมของทรัพยากรดิน อากาศ น้ำ และทรัพยากรอื่นๆ (มณฑนา พิชัยศรีทศ, 2533 และ Marker, 1977) ซึ่งจะสามารถแก้ไขได้ก็โดยการปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลกให้แก่ประชาชน เพราะเมื่อประชาชนมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกแล้ว ก็จะคำนึงถึงผลแห่งการกระทำของตนที่จะส่งผลกระทบต่อโลกมากขึ้น ทำให้โลกสามารถดำรงอยู่ได้ และในขณะเดียวกันมนุษย์ก็จะมีชีวิตอยู่ได้อย่างสันติสุขเช่นกัน เพราะโลกมีชีวิตจึงเป็นฐานให้ชีวิตมนุษย์ก่อกำเนิด ชีวิตมนุษย์จึงสัมพันธ์กับความมีชีวิตของโลก (ประเวศ วะสี, 2534)

เฮทท์ (Hett, 1991) ได้กล่าวไว้ว่า ความหวังที่ยิ่งใหญ่ที่สุดสำหรับโลกในปัจจุบันก็คือความสามารถที่จะให้การศึกษาเรื่องจิตสำนึกในความเป็นพลโลกแก่พลเมือง ให้พวกเขามีทรรศนะว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของระบบโลกที่กว้างใหญ่ มีอิสระจากข้อผูกมัดของความรักชาติอย่างมีขอบเขต สามารถประสานสัมพันธ์และแก้ปัญหาก็เกิดแก่โลกได้ เพราะโลกเจริญมาถึงยุคข้อมูลข่าวสารซึ่งมีบทบาทต่อชีวิตของมนุษย์ ดังนั้น การศึกษาจะต้องช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นภาพรวมของโลก และสังคมทั้งในด้านปัญหาที่จะต้องแก้ไข และทางเจริญที่จะดำเนินต่อไป และมีความสำนึกว่าตนก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมโลกที่สามารถช่วยเปลี่ยนแปลงโลกให้ดีขึ้นได้ด้วยการกระทำของตน (พระเทพเวที, 2533 และ Marker, 1977)

สำหรับปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือกันของประเทศต่างๆ ในการดูแลปกป้องกันโลก ก็คือ การประชุมที่เรียกว่า การประชุมสุดยอดสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา(The United Nations Conference on Environment and Development - UNCED) หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า เอิร์ธ ซัมมิต (Earth Summit) ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงริโอ เดอจาเนโร เมืองหลวงของประเทศบราซิล ระหว่างวันที่ 3-14 มิถุนายน 2535 โดยองค์การสหประชาชาติ เพื่อหามาตรการแก้ไขสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมให้เลวร้ายลงไปอีก และเพื่อให้สามารถวางรากฐานสำหรับการดำเนินชีวิตที่ยั่งยืนบนผืนโลก ซึ่งถือเป็นการจัดประชุมระดับโลกเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาเป็นครั้งแรก มีผู้เข้าร่วมประกอบด้วยตัวแทนจากรัฐบาลกว่า 160 ประเทศ ที่เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ รวมทั้งประเทศไทยด้วย ผลการประชุมดังกล่าว ประเทศต่างๆ ได้ร่วมกันลงนามในอนุสัญญาและข้อตกลงที่สำคัญ ได้แก่ แผนปฏิบัติการ 21 (AGENDA 21) เป็นแผน ที่ผสมผสานมาตรการแก้ปัญหาล้อมรอบมาเข้ากับประเด็น เรื่องการพัฒนาปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบรรยากาศโลก อนุสัญญาว่าด้วยการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการถ่ายโอนเทคโนโลยี ทรัพยากรทางการเงิน และองค์การรับผิดชอบ หลักการพิทักษ์ป่าไม้ และการจัดตั้งองค์กรติดตามประเมินผล (เอิร์ธ ซัมมิต, 2535) ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ประเทศต่างๆ ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่ทุกประเทศจะต้องร่วมมือกัน เพื่อดูแลปกป้องโลกมากขึ้น โดยการให้การศึกษากับประชาชนในประเทศของตนด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อสร้างจิตสำนึกในความเป็นพลโลกให้แก่ประชาชน เพราะคนทั้งโลกต้องมีจิตสำนึกโลก จึงจะแก้ปัญหาระบบสิ่งแวดล้อมได้ (ประเวศ, 2434)

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น ทำให้มองเห็นว่า การปลูกฝังให้พลเมืองเป็นผู้มีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกนั้น เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการศึกษา เพราะการมีจิตสำนึกที่คำนึงถึงโลกจะช่วยให้บุคคลนั้น เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่กว้างขวาง เกิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และเห็นถึงความจำเป็นของการที่ต้องร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างคนและชาติต่างๆ มากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถในการอยู่ร่วมโลกาภิวัตน์ได้อย่างสันติสุขในที่สุด

สาระสำคัญของจิตสำนึกในความเป็นพลโลก

สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ที่สำคัญ มีดังนี้

ในงานวิจัยของเฮทท์ (Hett, 1991) เขาได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาเครื่องมือสำหรับวัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลก โดยการศึกษาเอกสารวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์บุคคลที่มีภูมิหลังต่างกันทางด้านอายุ เชื้อชาติ ที่อยู่อาศัย และประสบการณ์จำนวน 14 คน เพื่อสัมภาษณ์ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องจิตสำนึกในความเป็นพลโลก แล้วนำคำตอบจากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่คำ/กลุ่มคำที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ด้วยวิธีหาความสัมพันธ์ ความซ้ำของคำ หลังจากนั้นนำมาพิจารณาสัมพันธ์กับคำ/กลุ่มคำ ที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกในความเป็นพลโลกที่ศึกษาได้จากเอกสารวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง ได้คำ/กลุ่มคำที่เป็นสาระสำคัญของจิตสำนึกในความเป็นพลโลก 5 ประการ คือ

1. การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษยชาติ (Interconnectedness of Humanity) หมายถึง ความตระหนักในความสำคัญของคนและชาติอื่น ๆ ซึ่งต่างมีความเป็นส่วนหนึ่งของระบบโลกเท่าเทียมกับตนเอง และชาติของตน
2. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Pluralism) หมายถึง ความรู้สึกชื่นชม และมองเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตน และที่แตกต่างไปจากตน โดยปราศจากอคติ
3. จริยธรรมของความรับผิดชอบและการเอาใจใส่ (Ethics of Responsibility and Care) หมายถึง ความรู้สึกถึงความรับผิดชอบของตนในการเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคน และสิ่งอื่น ๆ โดยการยอมรับและมองเห็นคุณค่าของคนและสิ่งเหล่านั้น
4. การมุ่งอนาคต (Futurist Orientation) หมายถึง ความตระหนักถึงพฤติกรรมในระยะยาวของตนเองที่มีต่อสิ่งแวดล้อม คน และชนชาติอื่น ๆ อย่างเหมาะสม และด้วยความเข้าใจ
5. พฤติกรรมที่แสดงถึงความเป็นผู้มีจิตใจกว้างถึงโลก (Global Minded Behaviors) หมายถึง การปฏิบัติตนที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นคนที่รู้จักเสาะแสวงหาข้อมูลข่าวสารในเรื่องต่างๆ และมีความเชื่อว่า การกระทำของบุคคลแต่ละคนสามารถก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งในทางบวกและทางลบได้

ฟราเซียร์ (Frazier, 1985) ซึ่งศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง Global Awareness in Home Economics Education ได้กำหนดสาระสำคัญที่สัมพันธ์กับทัศนคติที่เกิดจากความรู้อันเกี่ยวกับโลก ในความหมายของโลกทั้งมวลที่มีระบบการติดต่อสัมพันธ์กัน และความสามารถของบุคคลแต่ละคนในการมองเห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของโลกอันกว้างใหญ่ (Global Awareness) ไว้ในการศึกษาวิจัยนี้ 5 ประการ คือ

1. การดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย (Voluntary Simplicity) หมายถึง ความสามารถในการตัดสินใจในการเลือกบริโภคอย่างเหมาะสม พึงพอใจ และมีเสถียรภาพจากความต้องการที่เกินจำเป็น หรือกล่าวโดยรวมว่า หมายถึง การดำเนินชีวิตด้วยความคิด ความระมัดระวัง และการเลือกโดยรอบคอบ อย่างคำนึงถึงความสัมพันธ์แบบพลวัตระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นการใช้ทรัพยากรเท่าที่จำเป็น มีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ ไม่ใช่ด้วยการผลาญทรัพยากรธรรมชาติ

2. การพัฒนาแบบสมดุล (Balanced Development) หมายถึง การใช้ทรัพยากร พลังงาน การติดต่อสัมพันธ์กับประเทศอื่น และการทำงานอย่างพอเหมาะพอควร ไม่มากหรือน้อยเกินไปของบุคคลและชุมชน ด้วยการพึ่งพาตนเองและพึ่งพาผู้อื่นด้วยความรู้สึกร่วมมือและอย่างมีสิทธิเท่าเทียมกัน ไม่เอาเปรียบกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างนานาชาติ (International Reciprocity) หมายถึง การที่ชุมชนหรือประเทศแต่ละแห่งมีบทบาทของการเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับในด้านวัฒนธรรม ด้วยความรู้สึกร่วมและการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน โดยไม่มีปัญหาในเรื่องเขตแดนทางภูมิศาสตร์หรือทางการเมือง เป็นอุปสรรค

4. เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ด้วยเทคโนโลยีที่พัฒนามาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งความเหมาะสมของเทคโนโลยีในแต่ละสังคมไม่จำเป็นจะต้องเหมือนกัน

5. การมีวิถีชีวิตแบบยั่งยืน (Sustainable Lifestyle) หมายถึง ความสามารถในการจัดการชีวิตของตนเองให้อยู่ในวิถีทางที่เหมาะสมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อความอยู่รอดของมนุษยชาติทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เป็นการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานของความสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีอย่างมีเหตุผล และรวมไปถึงความสมดุลต่างๆที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมด้วย

นอกจากนี้ ฮานเวย์ (Hanvey, 1982 อ้างถึงใน Frazier, 1985) ได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่อง การรับรู้อย่างเข้าใจเกี่ยวกับโลกในความหมายของโลกทั้งมวล และทัศนนะของคนที่ติดต่อโลก (Global Perspective) ว่า มีองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญ 5 ประการ คือ

1. การมีจิตสำนึกอย่างรอบด้าน (Perspective Consciousness) หมายถึง ความตระหนักว่า ทัศนนะของคนหนึ่งเกี่ยวกับโลกแม้ว่าจะมีความแตกต่างกัน แต่ต่างก็มีสิทธิอย่างเท่าเทียมกันในการเสนอทัศนนะนั้นๆ

2. ความตระหนักในสถานะของโลก (State of Planet Awareness) หมายถึง ความรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ท่ามกลางสภาพความเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มเกี่ยวกับประชากรที่เพิ่มขึ้น การอพยพย้ายถิ่น สภาพทางเศรษฐกิจ ปัญหาสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กฎหมาย และปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาติ

3. ความตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม (Cross-Cultural Awareness) หมายถึง ความสามารถของประชาชนที่จะเข้าใจถึงความแตกต่างของความคิด และวิถีปฏิบัติของสังคมต่างๆรวมทั้งความรู้สึกเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของชาติอื่นๆเท่ากับชาติของตน

4. ความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลวัตของโลก (Knowledge of Global Dynamics) หมายถึง ความตระหนักในความสัมพันธ์ของกลไกและการปฏิบัติงานได้ของระบบสังคมโลก และความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและแนวความคิดต่างๆ ในเรื่องความเปลี่ยนแปลงของโลก

5. ความตระหนักต่อการกระทำของมนุษย์ (Awareness of Human Choices) หมายถึง ความรู้สึกในการยอมรับการกระทำของบุคคล และของแต่ละชาติ รวมทั้งการสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าถึงความเป็นไปได้ของผลที่จะเกิดขึ้น ทั้งในการกระทำในระดับท้องถิ่น และในระดับโลก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อพิจารณาจากข้อเสนอ และการศึกษาของนักการศึกษาดังกล่าว จะพบว่า สาระสำคัญของจิตสำนึกในความเป็นพลโลก และทัศนนะที่มีต่อโลก มีความคล้ายคลึงและสอดคล้องกัน ในประเด็นของการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างคนและชาติต่างๆ ความรับผิดชอบในการกระทำของตน ความหลากหลายทางวัฒนธรรม การมีวิถีชีวิตแบบยั่งยืน การมองเห็นความสำคัญของอนาคต การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และการรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ตั้งแต่ในระดับท้องถิ่นจนถึงในระดับโลก

การศึกษาเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลก

ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เพิ่มขึ้น ทำให้ประเทศต่าง ๆ มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น แต่มิได้หมายความว่า ประเทศเหล่านั้นจะต้องมีความเข้าใจกันหรือทำให้เกิดความร่วมมือกันได้นั้น เพราะยังสามารถก่อให้เกิดความขัดแย้งกันได้ด้วย ด้วยสภาพเช่นนี้จึงเกิดความต้องการแนวความคิดและการปฏิบัติใหม่สำหรับการมีส่วนร่วมในโลกนี้อย่างมีความรับผิดชอบ และพร้อมที่จะเข้าใจโลกในฐานะสังคมของการพึ่งพาอาศัยกันโดยอาศัยแนวทางของการศึกษา เพราะการศึกษาคือเครื่องมือที่มีอำนาจ ซึ่งสามารถนำไปใช้จัดรูปร่างความคิด ทักษะ และความรู้ให้กับแก่เด็กได้ (Becker, 1979)

ดังนั้น ในสภาวะการณของโลกยุคปัจจุบันที่ความซับซ้อนของการติดต่อสัมพันธ์กันเพิ่มขึ้น มีความจำเป็นของการต้องพึ่งพาอาศัยกันเพิ่มขึ้นนี้ การศึกษาจึงควรที่จะมีบทบาทอย่างมากในการที่จะช่วยปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลกให้แก่ผู้เรียน โดยช่วยให้เด็กมองเห็นตัวเองว่า ตนมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในโลกและกับโลกที่ต่างก็ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมากขึ้น สามารถที่จะเข้าใจและเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาในประเด็นที่ซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง ซึ่งการศึกษาที่จะช่วยได้ก็คือ โปรแกรมสังคมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โลกศึกษา เพราะโลกศึกษา หมายถึง การศึกษาเพื่อการมีส่วนร่วมอย่างมีความรับผิดชอบในสังคมโลกแห่งการพึ่งพาอาศัยกัน (Wheeler and Cifford, 1979 และ Wood, 1991) ดังปรากฏให้เห็นจากผลการวิจัยของเฮทท์ (Hett, 1991) เรื่อง The Development of an Instrument to Measure Global-Mindedness ที่พบว่า คนที่ได้เรียนในโปรแกรมโลกศึกษาหรือโปรแกรมเกี่ยวกับประเทศอื่น ๆ มีประสบการณ์ในต่างประเทศ มีเพื่อนต่างวัฒนธรรม และมีทัศนคติทางการเมืองแบบเสรีนิยม จะมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกสูงกว่าคนที่ไม่ได้เรียน หรือมีประสบการณ์เหล่านี้ และพบว่า ผู้หญิงมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกสูงกว่าผู้ชาย สอดคล้องกับงานวิจัยของวิลเลียมส์ (Williams, 1988)

เรื่อง The Effects of a Global Education Inservice Workshop of Secondary Social Studies Teachers' Attitudes and Perceptions of Global Issues พบว่า หลังการอบรม ครูผู้หญิงจะมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกสูงกว่าครูผู้ชาย และจำนวนอายุที่มากขึ้น การมีประสบการณ์ในการเดินทางไปต่างประเทศ และการมีประสบการณ์ในการอบรมครั้งอื่นๆ จะทำให้ครูมีทัศนคติในทางบวกต่อประเด็นที่เกี่ยวกับโลกมากกว่า

นอกจากนี้ จากการศึกษาของกลีสัน (Gleason อ้างถึงใน Hett, 1991) พบว่า นักเรียนที่มีประสบการณ์ในการไปต่างประเทศ 3 ครั้งหรือมากกว่านั้น จะมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกในทางบวกมากที่สุดเมื่อเทียบกับนักเรียนที่เคยไปต่างประเทศเพียง 1 หรือ 2 ครั้ง สอดคล้องกับรายงานของชาร์มาและจุง (Sharma and Jung อ้างถึงใน Hett, 1991) ที่เสนอว่า การติดต่อสัมพันธ์กับนานาชาติของนักเรียนอเมริกันทำให้นักเรียนมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกเพิ่มขึ้น และนักเรียนที่เข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษาในต่างประเทศจะมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกสูงขึ้นกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าเรียนโปรแกรมนี้ (Kagitcibasi, 1978 อ้างถึงใน Hett, 1991) และจากงานวิจัยของโซเลย์ (Soley, 1983) เรื่อง The Effects of a Global Studies Curriculum on the Perspective Consciousness Development of Middle School Students พบว่า ผลของการใช้หลักสูตรวิชาโลกศึกษาเป็นเวลา 1 ภาคเรียน ช่วยเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกในการมีทัศนคติอย่างถูกต้องของนักเรียนในโรงเรียนระดับกลาง โดยมีการเพิ่มขึ้นของความสามารถในการยอมรับทัศนคติของนักเรียน และการลดลงของระดับความนิยมในชาติพันธุ์ของตนเองของนักเรียน

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมการศึกษาที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับโลก และนำไปสู่การมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกในท้ายที่สุดนี้ เป็นโปรแกรมตามแนวทางการจัดการศึกษาที่เรียกว่า "โลกศึกษา" (Global Education) ซึ่งเป็นแนวคิดทางการศึกษาที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึก ทักขะ และทัศนคติที่ถูกต้องในการอยู่อาศัย

ร่วมโลกเดียวกัน ระหว่างประชาชนและประชาชาติต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ อย่างมีความสุข มีความเห็นอกเห็นใจกัน มีความรู้สึกร่วมต่อปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในโลก และคิดที่จะหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว อันจะนำไปสู่ความเป็นพลโลกที่สำนึกในท้ายที่สุด (สิริวรรณ ศรีพหล, 2530 และวันทนีย์ วงษ์นิม, 2531)

การสร้างจิตสำนึกในความเป็นพลโลกด้วยการบรรจุโลกศึกษาในหลักสูตร

วิธีการสร้างจิตสำนึกในความเป็นพลโลกตามแนวทางของโลกศึกษานั้น สามารถทำได้ โดยการนำโลกศึกษามาสอดแทรกไว้ในรายวิชาต่างๆที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรอยู่แล้ว เช่น ศิลปะ คณิตศาสตร์ ดนตรี วิทยาศาสตร์ และไม่ควรแยกเป็นรายวิชาตามลำพัง (Gilliom and Ramy อ้างถึงใน สิริวรรณ, 2530) ส่วนไนท์ (Knip, 1986) ได้เสนอแนะแนวทางไว้ว่า ควรเน้น บูรณาการโลกศึกษากับหมวดวิชาสังคมศึกษา โดยระบุว่า การจัดทำหลักสูตรนั้นควรกำหนดเนื้อหาที่มุ่งไปสู่โลกศึกษา และเขาได้แบ่งเนื้อหาที่ควรปรากฏในหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเป็น 4 ส่วนสำคัญ คือ

1. การศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมของมนุษย์ (Human Values) โดยเน้นค่านิยมของ มนุษย์ในระดับสากล และชี้ให้เห็นค่านิยมที่แตกต่างกันของสมาชิกในกลุ่ม แล้วนำมาส่งเสริมให้เกิด เป็นทัศนคติที่มีต่อโลกร่วมกัน
2. การศึกษาเกี่ยวกับระบบต่างๆของโลก (Global Systems) โดยเน้นธรรมชาติ ของการพึ่งพาอาศัยกันของโลกเรา เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจในธรรมชาติของการพึ่งพาอาศัยกัน ในเรื่องของระบบเศรษฐกิจโลก ระบบการเมืองโลก ระบบนิเวศน์วิทยา และระบบเทคโนโลยี
3. การศึกษาเกี่ยวกับประเด็นต่างๆและปัญหาของโลก (Global Issues and Problems) ได้แก่ สันติภาพและความปลอดภัย การพัฒนา สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน
4. การศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์โลก (Global History) เพื่อให้เกิดความ ซาบซึ้งในประวัติศาสตร์ รวมทั้งการรู้จักคิดในเรื่องค่านิยมของมนุษย์ในระบบสากล ค่านิยมที่แตก ต่างกันของมนุษย์ วิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของระบบโลก และสภาพที่เกิดขึ้นก่อนแล้วกลายเป็น อดีต เหตุของประเด็นและปัญหาของโลกในทุกวันนี้

นอกจากนั้น จากการประชุมของผู้เชี่ยวชาญ เรื่องบทบาทของสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาสันติภาพและสิทธิมนุษยชนที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน สหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ.2519 ได้มีการเสนอแนวทางการจัดทำหลักสูตรที่เน้นการศึกษาระดับโลก หรือโลกศึกษา (Global Education) ไว้ 3 ทาง คือ (วิชัย ตันศิริ, 2529)

1. การพัฒนาความสามารถของนักเรียนที่จะสังเกตและเข้าใจตนเองว่า มีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคมโลก โดยวิธีการ ดังนี้

1.1 พัฒนาความเข้าใจของนักเรียนว่า คนมีฐานะอาศัยอยู่บนผืนโลกเดียวกับผู้อื่น ปัญหาของสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสากล ทรัพยากรทางทะเลเป็นของทุกคน

1.2 พัฒนาความเข้าใจของนักเรียนว่า มีฐานะเป็นสมาชิกของสัตว์โลกเดียวกัน ที่เรียกว่า มนุษย์ (Homo Sapiens) ซึ่งมีคุณสมบัติเหมือนกัน และแตกต่างกันจากสัตว์โลกอื่นๆ

1.3 พัฒนาความเข้าใจของนักเรียน ในเรื่องที่มีมนุษย์ทุกคนเกี่ยวข้องกันทางวัฒนธรรมทั่วโลก

2. การพัฒนาความสามารถของนักเรียนในการวินิจฉัยและตัดสินใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ของโลก โดยวิธีการ ดังนี้

2.1 ลดแนวโน้มการคิดแบบเข้าข้างตนเองของนักเรียน ให้นักเรียนเข้าใจว่า ปัญหาการมองโลกของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ชีวิตคนและโลกทัศน์ของแต่ละคนนั้นได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม

2.2 ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถที่จะวิเคราะห์ข่าวสาร ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ของโลกอย่างมีหลักวิชา เช่น สอนให้รู้จักหมวดหมู่ความคิด เปรียบเทียบข้อแตกต่าง การตั้งข้อสมมติฐาน การประเมินผล

2.3 ช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ของโลกอย่างมีระบบให้เข้าใจว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในจุดหนึ่งของโลกมีผลกระทบต่อจุดอื่นด้วย ทั้งนี้เพราะโลกเป็นระบบเดียวกันทั้งทางเศรษฐกิจ และการเมือง

3. การพัฒนาความสามารถของนักเรียน ที่จะมึบทบาท และอิทธิพลต่อเหตุการณ์ของโลก โดยวิธีการ ดังนี้

3.1 ช่วยฝึกให้นักเรียนหัดคิด และมีความเข้าใจเกี่ยวกับผลลัพธ์ของการเลือกวิธีทางต่างๆ เช่น ระหว่างการเพิ่มประชากรกับการลดจำนวนประชากรโลก ระหว่างสงครามกับสันติภาพ ระหว่างการปล่อยให้เกิดเทคโนโลยีเจริญเติบโตจนเกินขอบเขตกับความสมดุลของธรรมชาติ ระหว่างช่องว่างทางเศรษฐกิจ ระหว่างกลุ่มคนในสังคมกับการกระจายรายได้

3.2 ช่วยให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการที่เขาอาจมีบทบาทสำคัญได้ เช่น การเข้าร่วมหรือช่วยก่อตั้งสมาคมอนุรักษ์ธรรมชาติ สมาคมวางแผนครอบครัว ชุมชนหรือศูนย์เพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ

3.3 ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะ และแรงจูงใจในการที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม เช่น สอนทักษะการอภิปรายอย่างมีเหตุผล การรู้จักเจรจาต่อรอง และการประนีประนอม

จากแนวทางดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลักการสำคัญของการบรรจุเนื้อหาสาระโลกศึกษาในหลักสูตร ก็คือ การจัดเนื้อหาวิชาหรือโปรแกรมการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับโลก และมองเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการต้องพึ่งพาอาศัยกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับทรัพยากรธรรมชาติ โดยการสอดแทรกหรือบูรณาการกับวิชาต่างๆที่มีปรากฏในหลักสูตรอยู่แล้ว ซึ่งเป็นแนวทางที่จะสามารถช่วยสร้างจิตสำนึกในความเป็นพลโลกให้แก่ผู้เรียนได้ เพราะเป็นแนวทางการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความเป็นพลโลก และการจะเป็นพลโลกที่ดีได้ก็... นั้นจะต้องเป็นผู้มีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกด้วยเช่นกัน

การสร้างจิตสำนึกในความเป็นพลโลกด้วยการจัดการเรียนการสอนโลกศึกษา

เมื่อพิจารณาถึงการนำโลกศึกษามาใช้ในชั้นเรียน เพื่อสร้างจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ให้แก่ผู้เรียนนั้น ธำรง ชูทัพ (2527) ได้เสนอไว้ว่า การสอนให้นักเรียนมีโลกทัศน์ที่ถูกต้องเกี่ยวกับโลกนั้น เราไม่อาจสอน "โลกทัศน์" โดยตรงได้ แต่ต้องเปิดโอกาสให้บุคคลนั้นได้ศึกษาข้อมูลรายละเอียดต่างๆ จนเกิดเป็น "ทรงตะนะ" ต่อโลกขึ้นเอง รวมทั้งการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รู้สึกเป็นอิสระ ในการที่จะอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันต่อประเด็นปัญหาต่างๆ จะช่วยให้นักเรียนมีความคิดเห็นต่อโลกอย่างถูกต้องเพิ่มขึ้นด้วย (Yocum, 1989)

มอร์ริส (Morris, 1977) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับวิธีการสอนโลกศึกษาแก่เด็กระดับประถมศึกษาไว้ว่า สามารถทำได้โดยการพยายามโยงความคิดเรื่อง โลก ให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของเด็กๆ ของครอบครัว และชุมชนของพวกเขา เพื่อเชื่อมโยงแนวคิดที่กว้าง เข้ากับประสบการณ์ที่เด็กมีอยู่เดิม เช่น การเริ่มจากการทำความเข้าใจคำว่า "การพึ่งพาอาศัยกัน" (Interdependence) ควรชี้ให้เห็นว่า คนทุกคนต้องพึ่งพากัน โดยการตั้งคำถามว่า เราต้องพึ่งพาใครบ้างเมื่ออยู่ที่บ้าน และเมื่ออยู่ที่โรงเรียน และมีใครบ้างที่ต้องพึ่งพาเรา ครูควรจัดหาสื่อหรือการยกตัวอย่างจำนวนมากๆ ในลักษณะของการพึ่งพากันของครอบครัว และชุมชนที่ต่างวัฒนธรรมกัน ขยายวงกว้างจนถึงระดับสังคมโลก และสิ่งสำคัญในการสอนก็คือ ยิ่งคนเราต้องพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้นก็ยิ่งจำเป็นต้องเพิ่มความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นด้วย และข้อสำคัญ การใช้คำถามในการสอนโลกศึกษานั้น ไม่ควรเป็นเพียงการตั้งคำถามที่จูงใจ เพื่อให้เด็กเรียนสนใจในวัฒนธรรมของสังคมอื่นเท่านั้น แต่ควรเป็นคำถามที่นักเรียนจะต้องมีความตระหนักต่อโลก และบางครั้งคำถามนั้น ก็ควรจะนำไปสู่การสืบสอบ เพื่อให้เด็กเรียนได้ฝึกคิดด้วย

คอลลินส์ และซาคาริยา (Collins and Zakariya, 1982) ได้เสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องโลกศึกษาไว้ว่า สามารถกระทำได้ ดังนี้

1. กิจกรรมแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม โดยครูสังคมศึกษาสำรวจว่าในกลุ่มชนของตนมีชาวต่างชาติ หรือชุมชนต่างวัฒนธรรมหรือไม่ อาจเชิญมาเป็นวิทยากรให้ความรู้และทรรศนะเกี่ยวกับวัฒนธรรมในชาติของตน
2. จัดหาสื่อ รวมทั้งวัสดุสารที่เกี่ยวข้องกับเชื้อชาติ และวัฒนธรรมของภูมิภาคอื่นๆของโลก
3. จัดเกม หรือกิจกรรมที่จะส่งเสริมความเข้าใจในวัฒนธรรมอื่นๆ
4. กิจกรรมสอนดนตรี ศิลปะ วรรณคดีที่เป็นของชนชาติหรือวัฒนธรรมอื่นๆ นอกเหนือจากวัฒนธรรมของตน

นอกจากนั้น บรอดเบลท์ (Brodbelt, 1981) ได้เสนอวิธีการสอนเกี่ยวกับการฟังหาอาศัยกันไว้ว่า มีความเป็นไปได้หลายทางที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความตระหนัก และสนใจเกี่ยวกับการฟังหาอาศัยกันของโลก โดยมีหลักการสำคัญคือ การพิจารณาภาพอนาคตด้วยสิ่งที่เป็นอยู่ปัจจุบัน นั่นคือ ครูจะต้องมีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการที่จะสอนให้นักเรียนได้ เรียนรู้ที่จะมองเห็นสิ่งต่างๆด้วยสายตา ความคิด และจิตใจ โดยที่โลกศึกษาจะต้องมีลักษณะมากไปกว่าการแลกเปลี่ยนข่าวสาร การวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ แต่จะต้องมีการเรียนรู้แบบมุ่งอนาคตด้วย นักเรียนควรจะได้เรียนรู้ที่จะมองประเด็นต่างๆด้วยมุมมองที่ต่างกันออกไป (Siegfried, 1991)

อุปสรรคประการหนึ่งของการศึกษาโลกศึกษาในระดับประถมศึกษา ก็คือ ความเชื่ออย่างผิดๆที่ว่า เด็กอายุต่ำกว่า 12-13 ปี ยังไม่พร้อมที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับโลก โดยเฉพาะเรื่องภายนอกประเทศของตน แต่จากผลการวิจัยยืนยันว่า อายุระหว่าง 7-12 ปี เป็นอายุที่เหมาะสมที่จะให้การศึกษาดังตรง เพื่อให้เกิดการมองโลกในแง่ดี เกิดทัศนคติที่ดีและใจที่เปิดกว้างเกี่ยวกับโลก (Morris, 1979) นอกจากนี้ จากการศึกษาของลอร์รี่ (Lowry อ้างถึงใน Morris, 1979) โดยการทดสอบและสัมภาษณ์นักเรียนเกรด 2 จำนวน 287 คน พบว่านักเรียนมีความรู้ตามความคิดรวบยอดอยู่แล้วถึงร้อยละ 64-85 ของความคิดรวบยอดที่ครูจะสอนสอดคล้องกับงานวิจัยของคาลท์โซนิส (Kaltsounis อ้างถึงใน Morris, 1979) กับนักเรียนเกรด 3 ที่พบว่า มีความรู้ถึงร้อยละ 37 ซึ่งเป็นความรู้เดิมที่นักเรียนได้เรียนรู้มาแล้ว และพบว่า

มีนักเรียนหลายคนที่มีความรู้เกือบจะทั้งหมดที่ได้เรียนในระยยะ 8-9 เดือนมาก่อนแล้ว สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า นักเรียนแทบจะไม่ได้เรียนรู้อะไรใหม่เลย ดังนั้น จึงเป็นไปได้ว่าการสอนเรื่องสังคมโลก การพึ่งพาอาศัยกันของคนในโลก แม้แต่ในระดับประถมศึกษาสามารถจะกระทำได้ และควรจะทำโดยเร็วด้วย ก่อนที่ความคิดแบบชาตินิยมจะเกิดขึ้นในตัวเด็กอย่างมั่นคงแข็งแรง (Morris, 1979)

จากแนวการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เกี่ยวกับคนและประเทศอื่นๆ ทำให้เกิดความวิตกในคนบางกลุ่มว่า ความตระหนักต่อโลกที่มุ่งสอนให้เด็กนั้นจะทำให้ความสำนึกในคุณค่าของความเป็นชาติลดลง แต่จากงานวิจัยของโยคัม (Yocum, 1989) เรื่อง An Investigation of the Effects of Global Education on the Attitudes of High School Students พบว่า โลกศึกษาช่วยให้นักเรียนมีความคิดที่ถูกต้องเกี่ยวกับโลกเพิ่มขึ้น โดยไม่ทำให้ความรู้สึกในคุณค่าของชาติตนลดน้อยลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาซซารา (Mazzara, 1984) เรื่อง Multicultural Education : Using Museums and Cultural Institutions to Teach about other Cultures พบว่า ความเข้าใจในวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่นๆ จะช่วยให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในทางบวกต่อวัฒนธรรมของตนเอง

จาโรลิเมก (Jarolimек, 1971) ยังได้กล่าวอีกว่า การสอนทรรณะที่ถูกต้องเกี่ยวกับโลก ไม่ใช่สิ่งที่จะขัดแย้งกับการพัฒนาพื้นฐานในเรื่องความจงรักภักดีต่อชาติของเด็กๆ แต่กลับเป็นสิ่งที่ส่งเสริมซึ่งกันและกันได้มากกว่า เช่น คนจะไม่รักครอบครัวของเขาน้อยลงไปเลย เพียงเพราะเขามีความเข้าใจและสงสารเห็นใจในปัญหาของชุมชนของเขาเอง เช่นเดียวกัน บุคคลก็จะไม่รักประเทศของเขาน้อยลง เพียงเพราะว่าเขามีความเข้าใจในชุมชนโลกได้ดี ยิ่งไปกว่านั้น ความเข้าใจต่อสภาพแวดล้อมในระดับโลก จะส่งผลให้คนเข้าใจต่อสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น และก่อให้เกิดการลงมือปฏิบัติในระดับท้องถิ่นได้ ซึ่งก็จะส่งผลดีในระดับโลกด้วย ดังนั้นการสร้างสำนึกในระดับโลกย่อมก่อให้เกิดผลการปฏิบัติในระดับท้องถิ่นด้วยเช่นเดียวกัน (Hett, 1991)

การสร้างจิตสำนึกในความเป็นพลโลกในการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

เมื่อนำแนวทางการบรรจุโลกศึกษาไว้ในหลักสูตรดังกล่าว มาพิจารณาเทียบกับหลักสูตรการศึกษาของไทย เฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) พบว่า กลุ่มประสบการณ์ที่มีโครงสร้างในการเน้นความเป็นพลเมืองดี ซึ่งใกล้เคียงกับแนวทางของโลกศึกษามากที่สุด คือ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยมีแนวคิดของหลักสูตรที่สำคัญ ดังนี้ (สุนน อมรวิวัฒน์, 2532)

1. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การพัฒนา และการแก้ปัญหาของชีวิต เนื้อหาส่วนหนึ่งเป็นปัญหาและความต้องการของชีวิตโดยตรง เนื้อหาอีกส่วนหนึ่ง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต ค่านิยม และคุณธรรมของผู้เรียน

2. หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีลักษณะบูรณาการ สร้างขึ้นโดยการนำประสบการณ์ต่างๆที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตมาสัมพันธ์กันอย่างผสมผสานกลมกลืน นำไปสู่การแก้ปัญหาและการดำเนินชีวิตที่สงบสุข

3. การจัดเนื้อหาหลักสูตร นอกจากการสัมพันธ์กับประสบการณ์ทุกด้านแล้ว ยังมุ่งเน้นทักษะและกระบวนการ ไม่ว่าจะเป็นทักษะและกระบวนการคิด ทักษะและกระบวนการเผชิญสถานการณ์ ทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะและกระบวนการทางสังคม การเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์นี้ จำเป็นต้องให้ผู้เรียนเกิดทักษะและกระบวนการดังกล่าว มิฉะนั้นจะไม่สนองวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

4. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีขอบข่ายกว้างและยืดหยุ่นตามความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ในสังคม ตลอดจนปรากฏการณ์ต่างๆที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต ดังนั้นเนื้อหาที่จัดไว้ในหลักสูตรแม่บท ครูสามารถเพิ่มเติมปรับปรุงให้สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของชีวิตและสังคมได้

สอดคล้องกับข้อสรุปของจางง พรายแยมแบ (2534) ที่กล่าวถึงกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตว่า มีลักษณะเฉพาะ 4 ประการ คือ

1. เป็นหน่วยบูรณาการ เริ่มจากสิ่งใกล้ตัวไปหาไกลตัว ทั้งส่วนลึกและกว้าง
2. เน้นการสร้างเสริมทักษะและกระบวนการที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต
3. เน้นความเป็นพลเมืองดี
4. เน้นการสร้างสุขนิสัยที่ดี

นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาจากพัฒนาการของหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตแล้ว จะพบว่า เป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากหลักสูตรสังคมศึกษา 2503 และหลักสูตรสังคมศึกษา 2520 และแม้จะได้ปรับปรุงเป็นมวลประสบการณ์โดยไม่ได้แยกเป็นรายวิชาดังแต่ก่อนแล้ว แต่ถ้าพิจารณาเนื้อหาที่กำหนดไว้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจะพบว่า หนึ่งในสามของเนื้อหาทั้งหมด เป็นเนื้อหาทางสังคมศึกษา ซึ่งแนวโน้มของวิชาสังคมศึกษาในสภาพปัจจุบัน ก็มีลักษณะที่มุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพชีวิตทั่วทั้งโลกมากขึ้นเช่นกัน เพราะการเรียนรู้ในเรื่องของประเทศ เรื่องของโลก ควรจะได้เรียนรู้ถึงวิธีที่จะทำให้ทุกชีวิตบนโลกมีคุณภาพด้วย ดังนั้น สิ่งที่ควรบรรจุอยู่ในสังคมศึกษา และถือเป็นหน้าที่โดยตรงของวิชานี้ก็คือ การสอนให้รู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของทั่วทั้งโลก (วารี ธีระจิตร, 2534) สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของนายทยา ภัทรแสงไทย(2525) ที่กล่าวว่า แนวโน้มในการทำให้สังคมศึกษาเป็นวิชาที่ทันสมัยอยู่เสมอก็คือ การศึกษาสังคมอื่นๆ ด้วยนอกเหนือไปจากสังคมที่แวดล้อมตัวผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เหตุการณ์ความเคลื่อนไหวของประเทศต่างๆในโลก ความสัมพันธ์และวัฒนธรรมระหว่างประเทศซึ่งสามารถจัดทำให้เรียนได้ตั้งแต่นระดับประถมศึกษา เพราะเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า เด็กในสมัยปัจจุบันมีภูมิหลังของประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้สังคมศึกษามากกว่าเด็กในสมัยก่อน ความเจริญทางเทคโนโลยี สื่อมวลชน เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ สิ่งตีพิมพ์ต่างๆ การเดินทางท่องเที่ยว ทำให้เด็กรวมทั้งผู้ใหญ่ได้รับประสบการณ์ และความรู้เกี่ยวกับตัวบุคคล สถานที่ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในส่วนต่างๆของโลกอย่างกว้างขวาง

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อโลกเจริญมาถึงยุคข่าวสารข้อมูล ซึ่งเทคโนโลยีด้านข่าวสารข้อมูล มีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์ มีอิทธิพลมากต่อความเจริญและความเสื่อมของสังคม การศึกษาจะต้องช่วย ให้คนเจริญเท่าทันยุคสมัย ในความหมายที่ว่า อย่างน้อยจะต้องตื่นตัวรู้เท่าทันต่อความเป็นไป และ ปัญหาต่างๆที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต สามารถมองเห็นภาพรวมของโลกและสังคมทั้งในด้านปัญหา ที่จะต้องแก้ไข และทางเจริญที่จะดำเนินต่อไป (พระเทพเวที, 2533) ซึ่งเป็นแนวคิดที่สอดคล้อง กับลักษณะของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่สุมน อมรวิวัฒน์ (2532) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นกลุ่ม ประสบการณ์ที่นำมาแก้ปัญหาชีวิตและสังคม ทั้งนี้เพราะชีวิตของเด็กเจริญเติบโตขึ้นมาท่ามกลางสิ่ง แวดล้อมที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางเทคโนโลยี ชีวิตและสิ่ง แวดล้อมต่างก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และในการเปลี่ยนแปลงนี้ก็ได้เกิดปัญหาขึ้น ซึ่งต้องการ การแก้ไขอย่างฉับพลันทันที และค่อยเป็นค่อยไป

สำหรับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แม้จะไม่ได้ระบุไว้ อย่างชัดเจนว่า ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของทั่วทั้งโลก แต่ถ้ามองจาก แนวคิด ลักษณะของหลักสูตรที่กล่าวมาข้างต้น รวมทั้งความมุ่งหวังของหลักสูตรที่ระบุไว้ว่า การจัด ประสบการณ์กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จะต้องจัดเป็นมวลประสบการณ์พื้นฐานที่จำเป็น และ สามารถเกื้อกูลให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตของตนเอง เข้าใจธรรมชาติที่อยู่แวดล้อมตน ทั้ง ทางสังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างตนเอง และ สรรพสิ่งที่ตนเป็นส่วนหนึ่งด้วย มีความคิด สติปัญญา ค่านิยม สามารถดำรงชีวิต แก้ปัญหา พัฒนา และปรับปรุงชีวิตตนเอง ครอบครัว และสิ่งแวดล้อมดังกล่าวสู่จุดหมายปลายทางอันชอบธรรม (กรมวิชาการ, 2534) จะเห็นได้ว่า กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มี ความพร้อม และเหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนการสอนที่จะขยายขอบเขตให้ผู้เรียนสามารถ มองเห็นภาพรวมของโลกทั้งหมดได้

ดังนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า แนวทางการจัดการศึกษาที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาจิตสำนึกของผู้เรียนเกี่ยวกับตัวเองในฐานะบุคคลคนหนึ่ง และสมาชิกของสังคม ตลอดจนการเป็นสมาชิกของสังคมมนุษย์ที่มีความเหมือนและแตกต่างกัน ซึ่งพวกเขาเป็น และกำลังจะเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน และครอบครัว เพื่อนบ้าน สังคมโรงเรียน และชุมชนที่มีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในเรื่องการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งต่างก็มีผลกระทบต่อกันในระดับโลก (Morris, 1979) ตามแนวทางของ โลกศึกษา (Global Education) นั้น เป็นวิธีการจัดการศึกษาที่สามารถช่วยปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลกของผู้เรียนได้ โดยการนำแนวทางของโลกศึกษามาสอดแทรกหรือบูรณาการกับกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดีเหมือนกัน เพียงแต่โลกศึกษาจะขยายขอบเขตของความเป็นพลเมืองดีไปสู่ความเป็นพลโลกที่ดีด้วย ดังปรากฏให้เห็นในงานวิจัยของสุวรรณ วัฒนพันธ์พิทักษ์ (2533) เรื่อง การนำเสนอหน่วยบูรณาการโลกศึกษากับกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่ 8 เรื่อง "ประเทศเพื่อนบ้าน" ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งปรากฏผลว่าผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษามีความเห็นด้วยมากและสอดคล้องกันในเรื่องความคิดรวบยอด จุดประสงค์ คุณสมบัติที่ต้องการเน้น เนื้อหา สื่อการเรียน กิจกรรม การเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล

ครูกับการปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลก

ในการจัดการเรียนการสอนทุกระดับ นอกจากจะอาศัยสิ่งสำคัญหลายประการ เช่น หลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนประเภทต่างๆ แล้ว สิ่งสำคัญที่สุดก็คือ ครูจะต้องเข้าใจเรื่องของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนด้วย เพราะผู้ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างดีก็คือ ครูนั่นเอง (วาริ ธีระจิตร, 2534)

คุณลักษณะของครูที่มีจิตสำนึกในความเป็นพลโลก

อัลเวย์ (Alvey อ้างถึงใน ไกรนุช สิริพูล, 2531) ได้กล่าวไว้ว่า ครูมีฐานะเป็นผู้ให้ วิชาความรู้แก่ลูกศิษย์ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติอยู่ตลอดเวลา รวมถึงต้องพยายามปรับปรุงความสามารถให้แก่ศิษย์ในการที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก ดังนั้นครูจึงควรจะต้องปรับบทบาทตนเองเสียใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน และโดยที่ครูจะสอนในสิ่งที่ตนเองรู้จักดีที่สุด (อ้างถึงใน Frazier, 1985) ดังนั้นครูที่จะสามารถปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลกให้แก่ผู้เรียนได้ จึงควรจะต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะดังกล่าวด้วย ซึ่งโคแกน (Cogan, 1977) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูที่มีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกไว้ว่า ควรมีลักษณะดังนี้ คือ

1. มีทัศนคติต่อตัวเองในเชิงบวก เช่น มีความมั่นคงทางอารมณ์ รักความสงบ มีเหตุผลและความสามารถในการตัดสินใจ การลดความขัดแย้ง มีความสุข และสามารถถ่ายทอดความรู้สึกละอ่อนนี้ไปสู่เด็กได้
2. มีทัศนคติต่อโลก และชื่นชมในวัฒนธรรมอื่นๆ มองเห็นคุณค่าและความภาคภูมิใจที่มีอยู่ในตัวคนทุกคน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ผิวพรรณ ความเชื่อ หรือสัญชาติของคนเหล่านั้น มีลักษณะการมองโลกเป็นศูนย์กลาง ไม่ใช่มองเชื้อชาติเป็นศูนย์กลาง แต่ก็เห็นว่าความเป็นชาตินั้นเป็นภาพส่วนหนึ่งของโลกทั้งหมด และมีความตระหนักถึงธรรมชาติของการต้องพึ่งพาอาศัยกันของสังคมโลก
3. เผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ โดยการผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ สามารถเชื่อมโยงผลที่เกิดขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างมีเหตุผล ด้วยการแสวงหาความรู้ สืบหาปัญหาและประเด็นต่างๆอย่างกว้างขวาง
4. มีความรอบรู้ มองเห็นความสำคัญที่เท่าเทียมกันของการพัฒนาในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เป็นผู้ติดตามและศึกษาทัศนคติที่แตกต่างกันอย่างกว้างขวาง ใช้ประโยชน์จากสื่อต่างๆในฐานะแหล่งข้อมูล มีความตระหนักถึงการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างและภายในท้องถิ่น ชาติ และนานาชาติ นอกจากนี้ควรมีความรอบรู้เกี่ยวกับการทำงานขององค์การระดับโลกต่างๆด้วย เช่น องค์การสหประชาชาติ

5. มีรากฐานทางวัฒนธรรมของตนเองอย่างเข้มแข็ง เพื่อที่จะสามารถเข้าใจ ชื่นชม และเรียนรู้จากคนอื่น ๆ และวัฒนธรรมอื่น ๆ ของสังคมโลกได้ โดยการอ่าน ท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในกลุ่มวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอื่น

6. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม เช่น การเข้าร่วมกับองค์กรชุมชน การร่วมทำกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

สำหรับเลนส์ (Lentz, 1950 อ้างถึงใน Hett, 1991) ได้กล่าวไว้ว่า คนที่มีจิตสำนึกในความเป็นพลโลก หมายถึง บุคคลที่มีลักษณะความเป็นนานาชาติ เป็นประชาธิปไตย มีความอดทน มีจิตสำนึกทางสังคม และมีทัศนคติแบบเสรีนิยม โดยเรนท์ชเลอร์ (Rentschler, 1980 อ้างถึงใน Hett, 1991) พบว่า คนที่มีจิตสำนึกถึงโลกมีแนวโน้มที่จะมีการกระทำและการพูดในที่สาธารณะเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการหนังสือต่างๆ และเฮทท์ (Hett, 1991) ได้รายงานไว้ในงานวิจัยว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับทัศนคติ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงระดับจิตสำนึกในความเป็นพลโลกนั้น มีข้อที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน 3 ประการ คือ

1. เป็นนักกิจกรรม ซึ่งรวมหมายถึง การเข้าร่วมกับกลุ่มการเมือง องค์กรสิทธิมนุษยชน ฯลฯ การมีส่วนร่วมในการแสดงออกทางการเมือง และการเขียนถึงผู้นำทางการเมือง
2. มีความสนใจในวัฒนธรรม รวมถึงการแสวงหาโอกาสที่จะพบปะพูดคุยกับประชาชนที่ใช้ภาษาต่างออกไป อ่านหนังสือมาก และยินดีในการทำกิจกรรมกับคนต่างชาติ
3. มีการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับนานาชาติ รวมถึงการอ่านข่าว/บทความเกี่ยวกับนานาชาติ อภิปรายในประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับโลก และแสดงความต้องการทราบข่าวเกี่ยวกับการพัฒนาของชาติต่างๆ อยู่เสมอ

ส่วนโพทूरย์ ลินลาร์ตัน (2535) ได้กล่าวถึงกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมไทยที่เห็นได้ชัดเจนคือ กระแสของสังคมที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสาร กระแสของการหันไปสู่ระบบเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ กระแสของการตื่นตัวในระบอบประชาธิปไตย กระแสการกระจายอำนาจ กระแสของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกระแสนานาชาติ เหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นที่ครูควรจะได้มีการแสดงบทบาทใหม่ ดังนี้

1. การคำนึงถึงลักษณะของผู้เรียนใหม่ ในสภาพสังคมที่มีข้อมูลมาก เป็นเสรีและมีประชาธิปไตย มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครูจะต้องมองเด็กให้เขาเป็นตัวของเขาเอง ตามที่เขาต้องการอย่างมีเหตุผล ไม่ใช่แบบที่ครูพอใจ

2. การปรับเนื้อหาใหม่ ความรู้ที่เด็กได้รับควรเป็นความรู้ที่สนองต่อความต้องการ ความเหมาะสม และความจำเป็นของตัวเด็กและสังคมที่เด็กผูกพันอยู่ วิธีการหาความรู้จึงสำคัญกว่าวิธีให้ความรู้ วิธีการประเมินความรู้จึงสำคัญกว่าการประมวลความรู้ และความรู้ในชุมชนควรได้นำมาประสานกับความรู้สากล

3. การปรับกระบวนการกำรเรียนการสอนใหม่ ในกระแสใหม่ของโลกและสังคมไทยที่มีความปรวนแปรไม่แน่นอน และมีความเป็นนานาชาติ ครูต้องสร้างให้ผู้เรียนรู้จักแยกแยะสิ่งต่างๆ วิเคราะห์สังคม ตัดสินใจด้วยตัวเอง มั่นใจในการตัดสินใจนั้นด้วยการใช้แนวการสอนใหม่ๆ เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูล การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การฝึกฝนทางปัญญา และการพัฒนาทักษะทางการคิดไตร่ตรอง

4. การสร้างสำนักใหม่ร่วมได้ร่วมเสียกับสังคม โดยการปลูกฝังความรู้ลึกไว้อต่ปัญหาสังคม มีความตระหนักสำนึกในปัญหาของสังคม และพร้อมจะร่วมกับคนอื่นๆ ในการแก้ปัญหาของสังคมอย่างมีคุณค่า และเป็นประชาธิปไตย เพราะความซับซ้อนของปัญหาไม่อาจจะให้คนใดคนหนึ่งแก้ได้

5. การขยายประสบการณ์ใหม่ของเด็ก ให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันของมนุษย์ทั่วโลก โดยให้ผู้เรียนรู้ว่าความสุขของมนุษย์ที่หนึ่งนั้น สัมพันธ์กับความทุกข์ของมนุษย์อีกที่หนึ่ง การมีความสุขร่วมกันอย่างสมดุลจึงเป็นเรื่องจำเป็น และต้องหาวิธีการสร้างขึ้นมาให้ได้

นอกจากนี้ จากการที่สังคมไทยให้ความเชื่อถือและคาดหวังครูไว้สูง ทั้งในด้านจริยนิสัย และวิธีการดำเนินชีวิต รวมไปถึงความเป็นผู้รอบและรอบรู้ ครูจึงต้องมีการค้นคว้าทางวิชาการ อยู่เสมอ เพราะวิชาความรู้ก็มีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมตลอดเวลา (คณะอาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา, ม.ป.ป. และทบวงมหาวิทยาลัย, 2529) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนกรัตน์ พรประเสริฐ (2532) ที่พบว่า ประชาชนในกรุงเทพมหานคร มีความเห็นว่า ครูเป็นบุคคลที่มีเกียรติ อุดม เสียสละ และต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ควรอบรมสั่ง

สอนให้นักเรียนมีความประพฤติดีและรู้หน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี รวมถึงต้องศึกษาหาความรู้ให้ทันเหตุการณ์เสมอ และผลการวิจัยของอัมพร อินโท(2532) ที่สรุปไว้ว่า ครูจำเป็นต้องอ่านหนังสือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวารสารทางการศึกษา และวารสารอื่นๆ เช่น จิตวิทยา มนุษยวิทยา สังคมวิทยา ปรัชญา ฯลฯ และประเภทหนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสาร ฯลฯ เพื่อเป็นการแสวงหาความก้าวหน้าทางวิชาการแขนงต่างๆ และเพื่อช่วยให้ครูเข้าใจถึงสภาพสังคมและโลกได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุป เนื่องจากครูคือ "พ่อพิมพ์" และ "แม่พิมพ์" ของชาติ ครูมีลักษณะอย่างใด เด็กก็จะมีลักษณะอย่างนั้น ยิ่งครูมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกมากเท่าไรก็จะถ่ายทอดทัศนะนั้นผ่านาให้แก่นักเรียนมากขึ้นเท่านั้น (เจริญ วรรวัจนกุล, 2531 และ Hett, 1991) ดังนั้น ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญที่ควรจะต้องได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลก และมีการปรับบทบาทให้เหมาะสมสำหรับโลกยุคปัจจุบันด้วยเช่นกัน

บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลก

วิลเลอร์ และคิฟฟอร์ด (Wheeler and Cifford, 1979) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับครูที่จะต้องตระหนักว่า ตนเองคือสื่อกลางที่เชื่อมระหว่างนักเรียนของตนกับคนจากที่อื่นๆ ซึ่งจะต้องพิจารณาว่า การเรียนรู้อะไรบ้างที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการเปิดจิตใจ และทัศนคติเพื่อมองประชาชนจากที่อื่น และสามารถพัฒนาไปสู่การสร้างจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ให้แก่ผู้เรียนได้ โดยมีผู้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ที่สำคัญ ดังนี้

ฟราเซียร์ (Frazier, 1985) ได้รายงานไว้ว่า มีวิธีการหลายอย่างที่จะช่วยพัฒนาทัศนคติเกี่ยวกับโลกของนักเรียน ที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่างชาติ การเตรียมบทเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งความรู้เบื้องต้น เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงความเชื่อมโยงที่มีอยู่ระหว่างชุมชนกับชาติอื่นๆ และพัฒนาความรู้ลึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของตนที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมโลก

จาโรลิเมก (Jarolimek, 1971) ได้เสนอหลักในการเลือกกิจกรรมสำหรับการพัฒนาความเป็นพลโลก ซึ่งครูสามารถใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลกได้ ดังนี้

1. ใช้ประสบการณ์จากชีวิตประจำวันของนักเรียนมาทำเป็นโครงการ เช่น ประสบการณ์การเดินทางไปต่างประเทศ การเล่าเรื่องเด็กจากดินแดนอื่นๆ โดยใช้เรื่องเล่า รูปภาพ ข่าว
2. การจัดประสบการณ์โดยการให้ข่าวสารเกี่ยวกับคนในดินแดนอื่นๆ ที่มีความละเอียดและน่าเชื่อถือ
3. โครงสร้างและประสบการณ์สำหรับเด็กในระดับประถมศึกษา ควรมีลักษณะง่ายๆ และใกล้เคียงกับความเข้าใจของเด็ก เช่น การพัฒนามโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นเพื่อน และความเป็นเพื่อนบ้านระหว่างประชาชนในโลก ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของเด็กในดินแดนอื่นๆ เช่น การดำรงชีวิต การเล่น การแต่งกาย และการกิน เด็กประถมศึกษาควรเข้าใจว่า ทุกคนต้องการบ้าน ครอบครัว และเพื่อน ต้องไปโรงเรียน และมีความรู้สึกเศร้าใจ มีความสุข หรือโกรธได้ เช่นกัน
4. การจัดเตรียมการติดต่อโดยตรงกับคนในประเทศอื่นๆ เช่น การให้เด็กได้เรียนรู้จักคนในดินแดนอื่นๆ โดยการติดต่อกับคนในดินแดนนั้นๆ โดยเฉพาะกับเด็กที่มีอายุระดับเดียวกัน ซึ่งมีประเด็นที่ควรแลกเปลี่ยนคือการแต่งกาย โรงเรียน เกม งานฉลอง บ้าน อาหาร เรื่องเล่า และวิถีชีวิต หรือโดยการใช้อudio/สิ่งของที่หามาจากประเทศต่างๆ เช่น ตุ๊กตา บทความ คนตรี หนังสือ และของเล่น เป็นต้น
5. ใช้เรื่องเล่า และวรรณคดีเป็นแหล่งสำหรับความรู้ความเข้าใจชีวิตของคนจากดินแดนอื่นๆ
6. ใช้ประโยชน์จากสิ่งของต่างๆ ที่พบเห็นในปัจจุบัน เป็นแหล่งสำหรับการเรียนรู้ เช่น หนังสือ รูปภาพ ภาพยนตร์ นิตยสาร รายการทีวี และบุคคลต่างๆ
7. การให้นักเรียนได้มีกิจกรรมภาคปฏิบัติ
8. การช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจถึงเหตุผลของความแตกต่างในการดำรงชีวิตของคนในโลก

9. การสอนเกี่ยวกับสหประชาชาติ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นหน่วยหนึ่งของความเป็นนานาชาติ

นอกจากนี้ เนื่องจากแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลกนั้น สามารถกระทำได้โดยการใช้แนวทางของโลกศึกษาดังที่ได้กล่าวมาแล้วแต่ต้น ดังนั้น ความสำเร็จของการปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลก จึงขึ้นอยู่กับการนำแนวทางของโลกศึกษาไปใช้ของครูด้วยเช่นกัน ซึ่งมีงานวิจัยที่น่าสนใจที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่ครูนำโลกศึกษาไปใช้ในการเรียนการสอน ดังนี้

ในงานวิจัยของฮัลท์เกรน (Hultgren, 1987) เรื่อง Global Education as a Teacher In-Service and Curriculum Improvement Process : A Study of One K-12 Program ซึ่งเป็นการศึกษาโครงการโลกศึกษาของโรงเรียนขนาดกลาง ตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงเกรด 12 อันเป็นโรงเรียนชนบทในรัฐมิชิแกน เพื่อนำมาพัฒนาและนำไปใช้ในการให้การศึกษอบรม และปรับปรุงหลักสูตรสำหรับจัดให้แก่ครูของรัฐมิชิแกน การศึกษานี้เป็นการศึกษาโดยการวิเคราะห์เอกสารที่เป็นข้อมูลสำคัญของการอบรมแก่ครู โดยการสัมภาษณ์ครู ผู้บริหาร และคนอื่นๆ รวม 24 คน ข้อค้นพบสำคัญที่ได้จากการศึกษานี้ คือ

1. รูปแบบของโปรแกรมที่ใช้โดยโครงการนี้ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแก่ครูในระดับปัจเจกบุคคล และหลักสูตรการสอน
2. โครงการนี้มีผลกระทบเพียงเล็กน้อยต่อโรงเรียน หรือหลักสูตรที่ใช้ในห้องเรียน
3. รูปแบบการอบรมสัมมนานานฤดูร้อน 2 สัปดาห์ของโครงการ ให้ประสิทธิภาพต่อการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น ในเรื่องการมีความตระหนักของครู และความรู้ในความคิดรวบยอดเกี่ยวกับโลกศึกษา และการสร้างข้อผูกมัดโดยการสอดแทรกเนื้อหาลงในสถานการณ์สอนต่างๆ
4. การพัฒนาหน่วยการสอนโดยครูแต่ละบุคคล เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการนำโลกศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติการสอน
5. การผสมผสานระหว่างการอบรมครู และการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลในโรงเรียนตลอดปี จะช่วยส่งเสริมการนำหน่วย/บทเรียนโลกศึกษาไปใช้ และการใช้แหล่งความรู้ต่างๆเกี่ยวกับโลกศึกษา

6. การใช้ประชาชน และสื่อการสอนเป็นแหล่งความรู้อย่างระมัดระวังสำหรับใช้ในห้องเรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของโครงการ

7. ทันทีที่โครงการสิ้นสุด ครูมีแนวโน้มที่จะใช้สื่อเกี่ยวกับโลกศึกษานั้นต่อไป ซึ่งเป็นสิ่งที่พวกครูได้ใช้อยู่แล้วในห้องเรียน ไม่ใช่สื่อที่รวมไว้ที่ศูนย์กลาง

8. ความเข้าใจต่อการยอมรับในกระบวนการความเปลี่ยนแปลง เป็นสิ่งสำคัญในการช่วยให้ครูเปลี่ยนจากความตระหนักในโลกศึกษา ไปสู่การนำไปบูรณาการกับการสอนของครูด้วย

คอร์เกิล (Corkle, 1983) ซึ่งศึกษาเรื่อง Guidelines for the Implementation of a Global Education Program in K-12 School District ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแนวทางที่จะช่วยผู้บริหารโรงเรียนในการใช้โปรแกรมโลกศึกษา โดยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่กำหนดใช้โปรแกรมโลกศึกษา ซึ่งสุ่มมาได้ 60 แห่ง จากทั่วสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาบางประการในการใช้โปรแกรมโลกศึกษา คือ ครูไม่ได้รับการฝึกอบรมถึงวิธีการสอนทัศนคติเกี่ยวกับโลก และโลกศึกษากลายเป็นประเด็นโต้แย้งกันในบางเขตงานวิจัยนี้ยังได้ให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้บริหาร ดังนี้

1. ให้ผู้บริหารและครูมีส่วนร่วมในการวางแผน และใช้โปรแกรมโลกศึกษา
2. ขอความร่วมมือจากครูในชุมชนไปช่วยสนับสนุน
3. มอบหมายความรับผิดชอบแก่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลในการดำเนินการใช้โปรแกรมโลกศึกษา
4. มีการสนับสนุนทางด้านงบประมาณ และด้านเวลา
5. ระบุแหล่งวิทยากรนอกชุมชน
6. พัฒนาจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
7. ประเมินหลักสูตรเพื่อทำให้แน่ใจว่า หลักสูตรตอบสนองจุดมุ่งหมาย
8. พัฒนาการสอน
9. พัฒนาและทบทวนหลักสูตรอย่างมีระบบ
10. ให้การฝึกอบรมครู
11. แจ้งความก้าวหน้าแก่สมาชิกและผู้บริหาร
12. พัฒนาแผนงานเพื่อการประเมิน

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การให้การศึกษอบรรณแก่ครูสามารถช่วย
 ให้ครูนำโลกศึกษาไปใช้ในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ
 ลูซิโร (Lucero, 1988) ในงานวิจัยเรื่อง Relationships among Teacher Morale
 Global Attitudes, and Foreign Language Proficiency of American
 Teachers in DODDS ที่กล่าวไว้ว่า ควรมีการขยายการศึกษาเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม และ
 ทัศนคติที่มีต่อโลกของครู โดยการเพิ่มการเรียนสังคมศึกษา การจัดการเรียนภาษาต่างประเทศที่
 เป็นที่ต้องการสำหรับครู และการนำโลกศึกษาไปใช้ในหลักสูตร นอกจากนี้ ภูมิหลังและสภาพ
 แวดล้อมที่ต่างกันของครูก็มีผลต่อการนำโลกศึกษาไปใช้ กล่าวคือ อายุ และประสบการณ์การเดินทาง
 ทั่วโลกของครู เป็นสิ่งที่ทำให้ครูเห็นความสำคัญของโลกศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้ง
 การได้รับการอบรมจาก The Bay Area Global Education Program ก็ส่งผลสำคัญที่ทำให้
 ครูนำโลกศึกษาไปใช้ในหลักสูตรของโรงเรียนด้วยเช่นกัน (Thorpe, 1988)

กล่าวโดยสรุป ความสำเร็จของการปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลกให้แก่นักเรียน
 คือ การที่ครูผู้สอนเป็นผู้มีจิตสำนึกในความเป็นพลโลก มีความตระหนักในความจำเป็นของการที่
 ต้องปรับบทบาทตนเองให้เหมาะสมกับโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง มีความรู้ความเข้าใจในแนวความ
 คิดของโลกศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาที่ครูจะนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้น
 เรียน เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลกได้ ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาจิตสำนึก
 ในความเป็นพลโลกของครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตามการรับรู้ของตนเองว่ามีอยู่ในระดับ
 ใด เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำหรับการนำแนวความคิดโลกศึกษาไปใช้ในโรงเรียน เพื่อเป็น
 แนวทางในการปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลโลกให้แก่นักเรียนประถมศึกษา และเพื่อพัฒนาไปสู่
 ความเป็นพลโลกที่ดีต่อไป

เครื่องมือที่ใช้วัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลก

บุคคลสำคัญที่พัฒนาเครื่องมือสำหรับวัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลกโดยตรงขึ้น คือ เฮทท์ (Hett, 1991) เรียกว่า แบบสำรวจทัศนคตินักศึกษา (Student Attitude Survey) เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นสำหรับวัดทัศนคติของผู้เรียน ซึ่งสัมพันธ์กับความรู้สึกลงในการติดต่อสัมพันธ์กับ โลก ความสนใจโลก และความรับผิดชอบต่อชุมชนโลก รวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างมีส่วนร่วมตามความคิดเห็นดังกล่าว โดยมีขอบเขตของจิตสำนึกในความเป็นพลโลกตามเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น 5 ด้าน คือ

1. ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง ความเกี่ยวข้องของบุคคลในระดับโลกต่อการเป็นส่วนหนึ่งของโลก ซึ่งแสดงออกด้วยความรู้สึกลงแบบการมีจริยธรรมของความรับผิดชอบ ที่มีความพยายามและการพัฒนาสภาพการณ์ในวิถีทางต่างๆกัน
2. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Phuralism) หมายถึง ความรู้สึกชื่นชมในความแตกต่างของวัฒนธรรมทั้งหลายในโลก และเชื่อว่าวัฒนธรรมต่างๆเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้โดยการสนับสนุนให้มีการสำรวจ และความพยายามที่จะเข้าใจกรอบของวัฒนธรรมอื่นๆ
3. ผลกระทบของการกระทำ (Efficacy) หมายถึง ความเชื่อว่า การกระทำของบุคคลแต่ละคนนั้น สามารถทำให้เกิดผลที่แตกต่างกัน และการมองเห็นว่าประเด็นเกี่ยวกับชาติและนานาชาติเป็นสิ่งสำคัญ
4. การมองโลกเป็นศูนย์กลาง (Globalcentrism) หมายถึง ชุดของความคิดว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดีสำหรับชุมชนโลก ไม่ใช่สิ่งที่ชาติใดชาติหนึ่งจะได้ประโยชน์เท่านั้น และความเต็มใจในการตัดสินใจในปัญหาต่างๆโดยการอยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานโลก ไม่ใช่มาตรฐานแบบการมองชาติตนเป็นศูนย์กลาง
5. การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกัน (Interconnectedness) หมายถึง ความตระหนักและความชื่นชมของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของประชาชน และประชาชาติทั้งหมด ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโลก หรือความรู้สึกลงในความสัมพันธ์แบบ "ครอบครัวมนุษยชาติเดียวกัน"

แบบสำรวจดังกล่าว แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกเป็นแบบสอบถามเพื่อวัดทัศนคติเกี่ยวกับจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ใช้รูปแบบมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ต แบ่งคำตอบเป็น 5 ระดับ จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีระดับกลางคือ ไม่มีความเห็น ออกแบบขึ้นเพื่อใช้วัดทัศนคติเกี่ยวกับจิตสำนึกในความเป็นพลโลก มีข้อความที่เป็นทั้งทัศนคติเชิงบวกและทัศนคติเชิงลบ ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเพื่อวัดพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ใช้รูปแบบมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ต แบ่งคำตอบเป็น 5 ระดับ จากกระทำบ่อยๆ ถึงไม่เคยกระทำ วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficients) ได้ค่าความสัมพันธ์กันในทางบวก ซึ่งเขาได้ปรับปรุงเป็นเครื่องมือสำหรับวัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลกจำนวน 1 ฉบับ มี 30 ข้อคำถาม

นอกจากนี้ ในงานวิจัยของเฮทท์ (Hett, 1991) ยังได้กล่าวถึงเครื่องมืออื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเครื่องมือ และการกำหนดข้อความเกี่ยวกับจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ไว้ด้วย ที่สำคัญและควรกล่าวถึง ได้แก่

1. ทัศนคติของพลเมืองโลก (Attitude of World Citizenship) เป็นเครื่องมือที่เลนส์ (Lentz, 1950 อ้างถึงใน Hett, 1991) ได้พัฒนาขึ้นเพื่อใช้วัดทัศนคติของพลเมืองโลก มี 66 ข้อคำถาม ซึ่งประกอบด้วย 3 ประเด็นใหญ่ คือ

- 1.1 จิตสำนึกในความเป็นพลเมืองโลก ในลักษณะที่สัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อสหประชาชาติ ระเบิดอะตอม และความรักชาติ
- 1.2 เชื้อชาติหรือการรวมกลุ่มกันในลักษณะกว้าง
- 1.3 อนุรักษนิยม-เชื้อชาตินิยม

ซึ่งทั้ง 3 ประเด็นนี้ มีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจ การศึกษา วิทยาศาสตร์ ศาสนา และความไว้วางใจส่วนบุคคล ลักษณะเครื่องมือมีข้อคำถามที่เป็นทัศนคติทางบวก และทางลบ โดยที่บางคำถามจะมีลักษณะเป็นทางเลือก และให้ผู้ตอบเลือกในสิ่งที่ตนปรารถนาที่สุด เครื่องมือนี้ผ่านการทดสอบครั้งแรกในปี 1936 และครั้งที่สองในปี 1946 และร้อยละ 80 ของประเด็นคำถาม สามารถชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความเป็นพลโลก และพลเมืองของประเทศได้

2. แบบวัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลก (Worldmindedness Scale) สร้างและพัฒนาขึ้นโดยแซมป์สัน และสมิทธี (Sampson and Smith, 1957 อ้างถึงใน Hett, 1991) ใช้สำหรับวัดทัศนคติของบุคคลที่มีต่อศาสนา การอพยพย้ายถิ่น รัฐบาล เศรษฐกิจ ความรักชาติ เชื้อชาติ การศึกษา และการสงคราม รูปแบบการวัดใช้มาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ตที่มีค่าตอบ 6 ระดับ จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ข้อจำกัดของแบบวัดนี้คือ ขาดความทันสมัย ทำให้มีประโยชน์น้อยสำหรับใช้วัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลกของบุคคลในปัจจุบัน

3. เครื่องมือวัดความแปลกแยกทางวัฒนธรรม (Culture Shock Inventory) เป็นเครื่องมือที่เรดดิंस (Reddins, 1975 อ้างถึงใน Hett, 1991) ได้ออกแบบขึ้นเพื่อใช้ตรวจสอบคนที่ตัดสินใจไปทำงานนอกวัฒนธรรมของตนเองว่ามีปัจจัยประการใดบ้าง ที่อาจจะเป็นสาเหตุให้คนเหล่านั้นประสบความยุ่งยาก และเพื่อจะได้มีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ซึ่งสัมพันธ์กับจิตใจที่สามารถรับวัฒนธรรม และลักษณะที่มีความแตกต่างกันอย่างมากได้ง่าย เครื่องมือนี้มี 80 ข้อคำถาม ที่ให้ผู้ตอบแสดงความเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยในแต่ละข้อความ ประกอบด้วยสาระสำคัญ 8 ประเด็นหลัก คือ

3.1 การขาดความยึดถือเชื้อชาติตะวันตกเป็นศูนย์กลาง เป็นระดับความสำนึก ซึ่งผู้ตอบมีความรู้สึกว่า ค่านิยมของระบบตะวันตกอาจจะประสบความล้มเหลวในการนำไปปรับใช้ในวัฒนธรรมอื่นที่มีอยู่

3.2 ประสบการณ์ที่ซ้ำให้ เห็นถึงประสบการณ์ตรงเป็นจำนวนมากของผู้ตอบ ที่มีกับสมาชิกในวัฒนธรรมอื่น

3.3 ความยึดหยุ่นทางความคิด เป็นระดับของการเปิดรับความคิดใหม่ ๆ

3.4 ความยึดหยุ่นทางพฤติกรรม เป็นความเต็มใจของการพยายามจะมีกิจกรรม

ใหม่ ๆ

3.5 ความรู้เกี่ยวกับแบบแผนของวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะ

3.6 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรมอื่น ๆ

3.7 พฤติกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจของบุคคลเกี่ยวกับรูปแบบของพฤติกรรมโดยทั่วไป ที่ต้องพบปะในวัฒนธรรมอื่น

3.8 ความรู้สึกในการมีปฏิสัมพันธ์ในระดับบุคคล ที่แสดงให้เห็นถึงความตระหนักของผู้ตอบในพฤติกรรมทั้งที่ใช้คำพูดและไม่ใช้คำพูด ในวัฒนธรรมอื่น

4. แบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับโลกอนาคต (Future World Perspectives Scale) เป็นเครื่องมือที่ซิลเวเนล (Silvernail, 1979 อ้างถึงใน Hett, 1991) สร้างขึ้นเพื่อวัดโครงสร้างค่านิยม 4 ประการที่แสดงให้เห็นถึงทัศนคติเกี่ยวกับโลกอนาคต ซึ่งโครงสร้างดังกล่าวจะสะท้อนความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับความเติบโตของทางเลือกทางเศรษฐกิจ การปรับปรุงเทคโนโลยี การมีส่วนร่วมในระดับนานาชาติ และความยุติธรรมของระบบเศรษฐกิจโลก เครื่องมือนี้มี 20 ข้อคำถาม มีคำตอบ 6 ระดับ จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

5. โครงการความเข้าใจเกี่ยวกับโลก (Global Understanding Project) เป็นเครื่องมือที่บาร์โรวส์ (Barrows, 1981 อ้างถึงใน Hett, 1991) สร้างขึ้นเพื่อพยายามใช้วัดความรู้ และทัศนคติที่มีอยู่จนถึงปัจจุบัน ในส่วนของความรู้ประกอบด้วยข้อคำถาม 101 ข้อ ซึ่งเน้นเฉพาะสภาพแวดล้อมทางการเมืองในปี 1979 โดยแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยๆ 13 ประเด็น คือ สภาพแวดล้อม อาหาร สุขภาพ ประชากร การคลังและการค้าระหว่างประเทศ พลังงาน เชื้อชาติและมนุษยชาติ สิทธิมนุษยชน สงครามและอาวุธ ศิลปะและวัฒนธรรม ประเด็นทางศาสนา ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่างๆ และภูมิศาสตร์ธรรมชาติ ในส่วนของทัศนคติที่มีต่อโลกเป็นการรวบรวมจากแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ทจำนวน 10 ฉบับ คือ แบบวัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลก แบบวัดความเป็นเบซีทิกนิยม แบบวัดความเป็นนานาชาตินิยม แบบวัดความไม่พอใจในความสัมพันธ์ระดับนานาชาติ แบบวัดความเป็นชาตินิยม แบบวัดความเป็นนานาชาติ-เชื้อชาตินิยม แบบวัดความรักชาติ แบบวัดทัศนคติที่มีต่อความรักชาติ Peterson War Scale และแบบวัดทัศนคติที่มีต่อกิจการของโลก เครื่องมือฉบับนี้ ใช้รูปแบบการวัดแบบมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ท มีคำตอบเป็น 5 ระดับ จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

6. แบบวัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลกสำหรับเยาวชน (Global-Mindedness Scale for Youngsters) เป็นแบบวัดซึ่งชมิคท์(Schmidt,1975 อ้างถึงใน Hett,1991) ได้พัฒนาขึ้นมี 42 ข้อสร้างขึ้นเพื่อใช้วัดความรู้และทัศนคติที่มีต่อโลกของนักเรียนในเกรด 4, 5 และ 6 มีประเด็นหลักประกอบด้วยความรู้แรง จิตสำนึกในความเป็นพลโลก การลดกำลังอาวุธ และความร่วมมือกัน ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ต

สำหรับในประเทศไทย มีเครื่องมือที่น่าสนใจและควรกล่าวถึง ได้แก่

1. แบบสอบถามเพื่อสำรวจจิตสำนึกต่อชาติ ของสุวรรณณี กุลวิจิตรรังสี (2520) สร้างขึ้นเพื่อใช้วัดระดับจิตสำนึกของนักเรียนที่มีต่อชาติ ซึ่งมีองค์ประกอบคือ ชาติ(สัญลักษณ์ของชาติและความเป็นชาติ) พระมหากษัตริย์ ศาสนา วัฒนธรรม และการเมือง(การมีส่วนร่วมทางการเมือง และความคิดเห็นต่อสภาพทางการเมืองการปกครองปัจจุบัน) ลักษณะเครื่องมือใช้รูปแบบมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ต มีคำตอบเป็น 5 ระดับ และเป็นคำถามแบบปลายเปิด

2. แบบสอบถามจิตสำนึกทางการเมือง ของชวณะ ภวกานนท์ (2525) สร้างขึ้นเพื่อใช้วัดระดับจิตสำนึกทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ในระบอบประชาธิปไตย เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบวัดความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ลักษณะคำถามเป็นแบบคำตอบถูก-ผิด แบบสอบถามความสนใจทางการเมือง ลักษณะคำถามใช้รูปแบบการวัดแบบมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ต แบ่งการปฏิบัติเป็น 5 ระดับ คือ ไม่เคย น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด แบบสอบถามทัศนคติทางการเมือง ลักษณะคำถามใช้รูปแบบมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ต แบ่งคำตอบเป็น 5 ระดับ คือ จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แบบสอบถามการเข้าร่วมส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ลักษณะคำถามใช้รูปแบบการวัดแบบมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ต แบ่งการปฏิบัติเป็น 5 ระดับ คือ ไม่เคย น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด

3. แบบสัมภาษณ์ความสำนึกในความเป็นคนไทย ของวรรณ ภัคดี(2529) สร้างขึ้นเพื่อผู้ใช้สำรวจระดับความสำนึกในความเป็นคนไทยของชาวเขา แบบสัมภาษณ์มีลักษณะการสร้างในรูปแบบสอบถามครอบคลุมในเรื่องสำคัญคือ ชาติ(พิจารณาสัญลักษณ์ของชาติ และความเป็นชาติ) พระมหากษัตริย์ ศาสนา วัฒนธรรม และการเมือง(พิจารณาการมีส่วนร่วมทางการเมือง และความคิดเห็นต่อสภาพการเมืองการปกครองปัจจุบัน) ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า(Rating Scale) แบ่งคำตอบเป็น 5 ระดับจากมากที่สุด ถึงน้อยที่สุด

4. เครื่องมือประเมินจิตสำนึก ของประเสริฐ กิธีรัตน์ตระการ(2532) สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการประเมินผล การใช้รูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบทของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงทดลอง การวัดจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนชนบทประกอบด้วย การวัดความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักการ และกระบวนการพัฒนาชุมชนโดยวัดกับผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน และตัวแทนชาวบ้านก่อนและหลังการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบวัดความรู้ และเจตคติเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบตอบถูก-ผิด และแบบมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ท มีคำตอบเป็น 4 ระดับจากไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน แบบบันทึกเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้รูปแบบที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชน และแบบประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ(การใช้รูปแบบและความพึงพอใจรูปแบบ)

จากการศึกษาเครื่องมือที่ใช้วัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ความสำนึก และจิตสำนึก ดังกล่าวข้างต้น มีข้อสังเกตที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. เครื่องมือที่ได้จากงานวิจัยในประเทศ เป็นเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการวัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ซึ่งสามารถวัดได้จากความคิดเห็น ความรู้สึก ทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อโลกในประเด็นต่างๆ รูปแบบเครื่องมือทั้งหมดใช้มาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ท

2. เครื่องมือที่ได้จากงานวิจัยในประเทศ เป็นเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการวัดความสำนึก และจิตสำนึกในด้านการเมืองและการปกครอง ซึ่งสามารถวัดได้จากความรู้ความเข้าใจ ความสนใจ ทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อการเมือง การปกครอง และการพัฒนาชุมชน รูปแบบเครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจ แบบสอบถามทัศนคติและพฤติกรรม โดยใช้รูปแบบมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ท แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตและแบบบันทึกพฤติกรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ที่สำคัญมีดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

วันทนี วงษ์นิ่ม (2531) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับโลกศึกษาของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับโลกศึกษาใน 8 คุณลักษณะ คือ การพึ่งพาอาศัยกัน การมองโลกอย่างกว้างๆ วัฒนธรรม การร่วมมือระหว่างประเทศ ระบบความสัมพันธ์โลก สงครามและสันติภาพ ประเด็นที่สำคัญและปัญหาโลก การวิเคราะห์ข่าวสารข้อมูล เหตุการณ์โลก เพื่อเปรียบเทียบความคิดรวบยอดเกี่ยวกับโลกศึกษาระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิง โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบทดสอบความคิดรวบยอด ผลการวิจัยพบว่า 1).นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับโลกศึกษาต่ำกว่าระดับเกณฑ์ที่พึงประสงค์(คือร้อยละ 60) 2).ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับโลกศึกษาระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศิริเพ็ญ บุรณศิริ (2532) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร 10 ประการ คือ ความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองของประเทศ การเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น การยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ความเข้าใจความขัดแย้ง การยอมรับแนวความคิดทางการเมืองของแต่ละสังคม การเข้าใจในสภาวะเศรษฐกิจโลก ความสนใจและติดตามข่าวเกี่ยวกับปัญหาของโลกและวิธีแก้ไข และการให้ความร่วมมือและส่งเสริมสันติภาพ และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า ผลการวิจัยพบว่า 1).นักเรียน

มัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร เห็นด้วยมากกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกทั้ง 10 ประการ 2). นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในเรื่อง มีความรับผิดชอบในฐานะเป็นพลเมืองดีของประเทศ และความเข้าใจในความขัดแย้ง

สุวรรณ วัฒนพันธ์พิทักษ์ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำเสนอหน่วยบูรณาการโลกศึกษากับกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่ 8 เรื่อง "ประเทศเพื่อนบ้าน" ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอหน่วยบูรณาการโลกศึกษากับกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่ 8 เรื่อง "ประเทศเพื่อนบ้าน" ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา จำนวน 17 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้เทคนิคเดลฟาย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 รอบ รอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น รอบที่ 2 และ 3 ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความคิดรวบยอด จุดประสงค์ คุณสมบัติที่ต้องการเน้น เนื้อหา สื่อการเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่ามัธยฐาน รานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาเห็นด้วยมากที่สุด และมีความสอดคล้องกันในแต่ละเรื่อง ดังนี้

1. ความคิดรวบยอด คือ กลุ่มประเทศในภูมิภาคเดียวกันมีความเข้าใจอันดี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การพึ่งพาอาศัยกัน การช่วยเหลือกัน และความสัมพันธ์อันดีจะนำไปสู่ความสงบสุขในภูมิภาค

2. จุดประสงค์ ควรเป็นจุดประสงค์ที่มุ่งพัฒนาทั้งทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งประกอบด้วย การชี้ที่ตั้งและอาณาเขตบนแผนที่ อธิบายสภาพและความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองกับสภาพลักษณะภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ขนบธรรมเนียมประเพณี และประชากรของประเทศต่างๆ และที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย

3. คุณสมบัติที่ต้องการเน้น ที่สำคัญคือ การพึ่งพาอาศัยกัน ความเข้าใจต่อกัน ความสามัคคี ความร่วมมือกัน การใช้เหตุผล การคิดแบบมีวิจารณญาณ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม

4. เนื้อหา ควรประกอบด้วย สถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรม ประเพณีและประชากร ปัญหาภายในประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผลกระทบที่เกิดขึ้นภายในประเทศและประเทศอื่นทั่วโลก

5. สื่อการเรียน ควรประกอบด้วย แผนที่รัฐกิจและกายภาพ วิดิทัศน์ โทรทัศน์ วิทยุ ฟันจำลอง ของจริง หนังสือพิมพ์ หนังสืออ่านประกอบ

6. กิจกรรมการเรียนการสอน ควรประกอบด้วย การศึกษาค้นคว้า การศึกษาแผนที่ การรวบรวมและวิเคราะห์ กิจกรรมกระบวนการกลุ่ม การจัดทำตาราง การชมวิดิทัศน์ การใช้คำถาม

7. การวัดและประเมินผล ควรประกอบด้วย การสังเกต การตรวจผลงาน และการทดสอบ(ข้อเขียนและวาจา)

อาพันธ์ชนิดร์ จันทรมโน (2534) ทำการวิจัยเรื่อง การนำเสนอโปรแกรม บูรณาการโลกศึกษากับวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอ โปรแกรมบูรณาการโลกศึกษากับวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีการศึกษา ผู้วิจัยได้ จัดทำโครงร่างของเนื้อหาโลกศึกษากับวิชาสังคมศึกษา เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญทางสังคมศึกษา พิจารณา แล้วนำไปบูรณาการกับเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรในหัวข้อที่สอดคล้องกัน และนำไปให้ครูสังคมศึกษาประเมินความเหมาะสม จากนั้นนำมาจัดทำเป็นโปรแกรมฉบับร่างให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมเป็นขั้นสุดท้าย ผลการศึกษาปรากฏว่า โปรแกรมบูรณาการดังกล่าวเป็นโปรแกรมที่บูรณาการเนื้อหาโลกศึกษากับวิชาสังคมศึกษาในลักษณะสอดคล้องกัน ในแต่ละหน่วยการเรียน ซึ่งมีเป้าหมายต่อเนื่องกันไปแบบขดลวด(Spiral) แต่ละหน่วยการเรียนประกอบด้วยความคิดรวบยอด จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาบูรณาการ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรม อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมมาก

งานวิจัยต่างประเทศ

วิลสัน (Wilson, 1975) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ The Attitude of Elementary Teachers toward Nationalism and Worldmindedness โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของครูประถมศึกษาที่มีต่อเรื่องชาตินิยม และจิตสำนึกในความเป็นพลโลกของครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ เมื่อพิจารณาจากตัวแปรในด้านประเภทของโรงเรียน ระดับอายุและระดับชั้นที่สอน อายุ เพศ และประสบการณ์การเดินทางไปต่างประเทศ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบวัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ซึ่งสร้างโดยแซมปสันและสมิทธี แล้วนำมาปรับปรุงให้สามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์มากขึ้น โดยสามารถจำแนกคนที่มีความคิดไปในทางที่ทำให้คุณค่ากับมนุษยชาติ กับคนที่มีความคิดไปในทางที่ทำให้คุณค่ากับเฉพาะประเทศใดประเทศหนึ่งได้ ตัวอย่างประชากรได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยสุ่มตามประเภทของโรงเรียนที่เป็น โรงเรียนในเมือง โรงเรียนนอกเมือง และโรงเรียนชานเมือง ได้จำนวน 18 โรงเรียน และได้ส่งแบบสอบถามให้กับกลุ่มครูที่แต่ละโรงเรียนตั้งขึ้น ผลการศึกษาพบว่า ครูมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติแบบเป็นกลาง คือ อยู่ระหว่างความคิดแบบชาตินิยม และจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ซึ่งอาจแบ่งได้ดังนี้ 1). มีครูร้อยละ 25 แสดงให้เห็นว่า มีทัศนคติแบบชาตินิยม 2). มีครูร้อยละ 59.5 ที่มีทัศนคติแบบเป็นกลาง 3). มีครูร้อยละ 15.5 แสดงให้เห็นว่า มีทัศนคติแบบมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ว่า ทัศนคติของครูโรงเรียนประถมศึกษาที่มีต่อเรื่องชาตินิยม และจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ขึ้นอยู่กับตัวแปรในด้านประเภทของโรงเรียน ระดับอายุและระดับชั้นที่สอน อายุ และเพศ นอกจากนั้น ยังพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างครูที่มีประสบการณ์การเดินทางไปต่างประเทศ จะมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกมากกว่าครูที่ไม่เคยมีประสบการณ์ดังกล่าว

ฮาบีบ(Habib,1980) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ The Level of Acceptance and Understanding and the Type of Valuing of Futur Global Concepts among Prospective Teachers โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินระดับของการยอมรับ ความเข้าใจ และเพื่อศึกษารูปแบบของค่านิยมของนักศึกษาครู ซึ่งเป็นสิ่งที่ยังได้รับการถกเถียงกันอยู่ในเรื่อง ของมโนทัศน์ที่สัมพันธ์กับความ เป็นไปได้ของการพัฒนาโลกอนาคต ตัวอย่างประชากร เป็นนักศึกษา ที่ลงทะเบียนเรียนการฝึกหัดครูระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยอินเดียนาจำนวน 180 คน เครื่องมือใช้แบบวัดความคาดหวังเกี่ยวกับโลกอนาคต เพื่อศึกษาระดับการยอมรับมโนทัศน์เกี่ยวกับอนาคตใน 4 เรื่องคือ ความเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีที่เหมาะสม ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ และความร่วมมือระหว่างประเทศ และใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับวัดระดับความ เข้าใจและรูปแบบค่านิยมมโนทัศน์ทั้ง 4 เรื่อง แบบสัมภาษณ์นี้ประกอบด้วย ตารางคำถาม และ สถานการณ์ปลายเปิด ซึ่งต้องการการพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องโลกอนาคต ระดับความเข้าใจแบ่งเป็น เข้าใจมาก พอเข้าใจบ้าง หรือไม่เข้าใจเลย ส่วนประเภทการให้ค่านิยมแบ่งเป็น ให้ความนิยมมาก ให้ความยุติธรรม หรือสนใจแค่เรื่องส่วนตัว ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. มโนทัศน์ที่ได้รับการยอมรับอย่างชัดเจน คือ เทคโนโลยีที่เหมาะสม ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ และความร่วมมือระหว่างประเทศ
2. มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ระหว่างคะแนนที่ได้จากแบบวัดความคาดหวังเกี่ยวกับโลกอนาคต กับประเภทของค่านิยม โดยกลุ่มที่ได้คะแนนสูง มีแนวโน้มที่จะแสดงความสนใจในตนเอง
3. คะแนนที่ได้จากนักศึกษาครู แสดงให้เห็นถึงความเอนเอียงไปในทางที่จะยอมรับมโนทัศน์เกี่ยวกับโลกอนาคตเพียงเล็กน้อย
4. นักศึกษาครู มีความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์เรื่อง ความร่วมมือระหว่างประเทศ มากกว่ามโนทัศน์เรื่องอื่นๆ โดยมีความเข้าใจน้อยที่สุดตามมโนทัศน์เรื่อง เทคโนโลยีที่เหมาะสม

5. ประเภทของคำนิยามที่มีคำอธิบายอย่างมีเหตุผลคือ เรื่องความเมตตา ความยุติธรรม และความสนใจตนเอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นระหว่างการสัมภาษณ์เมื่อพิจารณาจากมโนทัศน์เรื่อง ความเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ และความร่วมมือระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามเมื่อมีการพิจารณาจากมโนทัศน์เรื่อง เทคโนโลยีที่เหมาะสม ก็ปรากฏว่าได้รับการตอบสนองเช่นกัน โดยผู้ที่มองโลกในแง่ร้ายจะเชื่อว่าเทคโนโลยีเป็นเพียงรูปแบบธรรมดามาก ในขณะที่ผู้ที่มองโลกในแง่ดีจะพิจารณาว่าเทคโนโลยีในระดับสูงจะเป็นปัญหาสำหรับมนุษย์ในอนาคตเพิ่มขึ้น

คลอดีท (Claudette, 1980) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ The Degree of Worldmindedness Exhibited in School with Varying Emphasis on Global Education โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องระดับของความรู้สึกห่วงใยโลกของนักเรียนในโรงเรียนที่เรียนด้วยการเน้นเกี่ยวกับโลกศึกษา เครื่องมือที่ใช้คือ แบบวัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลก โดยนำเนื้อหามาจากหัวข้อสำคัญในตำราเกี่ยวกับโลกศึกษา และตำราหรือหนังสือที่เกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อโลก เครื่องมือนี้ได้นำไปทดลองกับนักเรียนระดับมัธยม 30 คน และได้ผ่านการทดลองกับนักเรียนอีก 133 คน เพื่อให้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ นักเรียนที่ใช้ในการศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 225 คน ในเกรด 10-12 นักเรียนเหล่านี้เป็นตัวแทนของนักเรียนในโรงเรียน 3 ประเภทในรัฐมิชิแกน คือ 1). ประเภทได้รับเงินทุนช่วยเหลือการศึกษาเกี่ยวกับโลกศึกษา และเรียกร้องที่จะให้มีการเน้นในหลักสูตร 2). ประเภทไม่ได้รับทุนแต่เรียกร้องสิทธิที่จะได้เรียนเกี่ยวกับโลกศึกษา 3). ประเภทไม่ได้รับเงินทุนช่วยเหลือ และไม่เรียกร้องที่จะให้เน้นเกี่ยวกับโลกศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความแตกต่างในระดับของความรู้สึกห่วงใยต่อโลกจากนักเรียนในโรงเรียนทั้ง 3 ประเภท แต่มีข้อสรุปโดยการตั้งประเด็นที่ควรคิดว่า สาเหตุที่หลักสูตรที่วางไว้เพื่อให้รู้เกี่ยวกับโลกศึกษา ไม่ได้ผลเท่ากับหลักสูตรที่ไม่ได้เน้นเรื่องนี้ เป็นเพราะโรงเรียนต่างๆ ได้เน้นเรื่องที่ต้องการรู้เกี่ยวกับโลกมากพอหรือไม่ โรงเรียนทั้งหลายกำลังเน้นความสำคัญในประเด็นข้อโต้แย้งเกี่ยวกับโลก โดยไม่สนใจเรื่องอื่นจริงหรือไม่

โซเลย์ (Soley, 1983) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ The Effect of a Global Studies Curriculum on the Perspective Consciousness Development of Middle School Students โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกในการมีทัศนคติอย่างถูกต้องของนักเรียนในโรงเรียนระดับกลาง ซึ่งเป็นผลของการใช้หลักสูตรเป็นเวลา 1 ภาคเรียน โครงสร้างของจิตสำนึกในการมีทัศนคติอย่างถูกต้อง หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทัศนคติเกี่ยวกับโลกของตนเองและผู้อื่น เป็นการผสมผสานของการทำความเข้าใจบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีมุมมองที่แตกต่างกัน จิตสำนึกของการมีทัศนคติอย่างถูกต้องที่เพิ่มระดับสูงขึ้น หมายถึง การลดทัศนคติที่ยึดชาติพันธุ์เป็นศูนย์กลาง และการเพิ่มความเข้าใจว่าผู้คนจากต่างวัฒนธรรมมีทัศนคติที่แตกต่างกัน และมีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทัศนคติที่ถูกต้อง การศึกษาใช้การเปรียบเทียบก่อนและหลังการเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า ความแปรปรวนร่วมที่กระทำกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด แสดงว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมที่กระทำกับกลุ่มทดลองที่ทำแบบทดสอบเสรีจ 6 บท หรือมากกว่า และกับกลุ่มควบคุมในลักษณะเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงระดับที่สูงขึ้นของทัศนคติที่ถูกต้อง ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม สรุปได้ว่า การเรียนบทเรียนมากขึ้น จะช่วยเพิ่มความสามารถในการยอมรับทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับโลกของนักเรียน และลดระดับความนิยมในชาติพันธุ์ของตนเอง

วีเบอร์ (Wieber, 1983) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ An Assessment of Global Knowledge of K-12 Teachers in an American Sponsored Oversea Schools โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับโลกของครูในระดับอนุบาล ถึงเกรด 12 ในโรงเรียนภาคพื้นโพ้นทะเล ที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา เพื่อตรวจสอบความรู้ตามลักษณะและภูมิหลังของครู ซึ่งเน้นการสำรวจความรู้ในแนวกว้างมากกว่าแนวลึก ผลการศึกษาพบว่า

1. ครูที่ได้รับมอบหมายให้สอนคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ ทำคะแนนในการทดสอบความรู้เกี่ยวกับโลก สูงกว่าครูที่สอนวิชาพื้นฐานภาษาต่างประเทศหรือมนุษยศาสตร์ รวมถึงสังคมศาสตร์ด้วย

2. ครูที่มีวิชาเอกทางการศึกษาทำคะแนนได้ต่ำสุด เมื่อเปรียบเทียบกับครูที่มีวิชาเอกทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา หรือภาษาต่างประเทศ
3. ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างคะแนนรวมจากการทดสอบความรู้เกี่ยวกับโลกกับจำนวนครูที่สอนภาษา คะแนนของครูที่สอนภาษาต่างประเทศไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับคะแนนของครูที่สอนวิชามนุษยวิทยา และคะแนนของครูที่มีวิชาเอกภาษาต่างประเทศ ก็ไม่แตกต่างจากคะแนนของครูที่มีวิชาเอกทางสังคมศาสตร์
4. มีสหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในระดับต่ำ ระหว่างจำนวนของประเทศที่ครูเคยไปหรือเคยอยู่ และระยะเวลาที่ครูเคยอยู่หรือเคยไป กับผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับโลก
5. จากตัวแปรอายุ จำนวนปีที่สอน จำนวนปีที่อยู่ต่างประเทศ ระดับรายได้สูงสุดและการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมหรือประเทศอื่นๆ ไม่พบว่ามีสหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับคะแนนรวมของการทดสอบความรู้เกี่ยวกับโลก
6. เมื่อจัดตำแหน่งของประเด็นทั้ง 13 ประเด็น ครูทำคะแนนได้สูงสุดในเรื่องภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม สุขภาพ และทำคะแนนต่ำสุดในเรื่องศาสนา พลังงาน และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
สุดท้ายการทดสอบในเรื่อง การฝึกหัดสำหรับครูและความต้องการโปรแกรมการฝึกอบรมในเรื่องโลกศึกษาสำหรับครูจะเกิดขึ้น ถ้าต้องการสอนให้นักเรียนมีระดับความรู้ที่จำเป็นสำหรับการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ของโลกในปัจจุบันอย่างเพียงพอ

ฟราเซียร์ (Frazier, 1985) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ Global Awareness in Home Economics Education โดยมีวัตถุประสงค์ 1). เพื่อศึกษาครูคหกรรมที่มีความตระหนักเกี่ยวกับโลกในระดับสูง 2). เพื่อศึกษาว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างระดับความตระหนักเกี่ยวกับโลกกับทัศนคติต่อสิ่งต่อไปนี้หรือไม่ ก. เกี่ยวกับนานาชาติ/ความผสมผสานทางวัฒนธรรม ข. เทคโนโลยีที่เหมาะสม/ความรู้ทางเทคโนโลยี ค. การดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย/การมีวิถีชีวิตแบบยั่งยืน 3). เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักเกี่ยวกับโลก กับสถานภาพส่วนตัวในเรื่องอายุ ระดับการศึกษา สภาพการสอน ประสบการณ์การสอน วิชาที่เชี่ยวชาญ รูปแบบและประสบการณ์เกี่ยวกับนานาชาติ ประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมในประเทศ ภาษาที่สามารถพูดได้ และทัศนคติต่อชีวิตในเมืองและชนบท ตัวอย่างประชากรเป็น นักคหกรรมศาสตร์จำนวน 500 คน ที่สอนใน

ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นสมาชิกของ The American Home Economics Association ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการพัฒนาเครื่องมือสำหรับวัดความตระหนักเกี่ยวกับโลกขึ้น เป็นแบบสอบถามซึ่งใช้มาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ต แบ่งคำตอบเป็น 5 ระดับ มีสมมติฐานการวิจัยคือ 1). มีความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างระดับความตระหนักเกี่ยวกับโลก/มหานคร และประสบการณ์เกี่ยวกับการผสมผสานทางวัฒนธรรม/ความเป็นนานาชาติของครูคหกรรม 2). ระดับความตระหนักเกี่ยวกับโลก มีความสัมพันธ์กับอายุ ระดับการศึกษา สภาพการสอน วิชาที่เชี่ยวชาญ ประสบการณ์การสอน อิทธิพลของภาษา และทรศนะต่อชีวิตในเมืองและชนบท วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์ความแตกต่างแบบทางเดียว และ t-test ผลการศึกษาพบว่า

1. ครูคหกรรมมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติในทางบวก เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย การมีวิถีชีวิตแบบยั่งยืน การพัฒนาแบบสมดุล เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
2. ระดับความตระหนักเกี่ยวกับโลก/มหานคร ของครูคหกรรม มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญกับอายุ ระดับการศึกษา สภาพการสอน วิชาที่เชี่ยวชาญ ประสบการณ์การสอน อิทธิพลของภาษา และทรศนะต่อชีวิตในเมืองหรือชนบท
3. ระหว่างครูคหกรรม ระดับความตระหนักเกี่ยวกับโลก/มหานคร ไม่มีความสัมพันธ์กับทั้งเรื่องนานาชาติ หรือประสบการณ์ทางวัฒนธรรม
4. ครูคหกรรมที่มีระดับความตระหนักเกี่ยวกับโลก/มหานครสูง มีแนวโน้มที่จะมีความเชื่อว่า สำคัญที่ศึกษามีความสัมพันธ์กับทั้งในทางส่วนตัว และในทางวิชาชีพ

มิลลิแกน (Milligan, 1986) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ Comparative Views of Acceptors and Rejectors of the Concept of Worldmindedness in the Curriculum โดยมีวัตถุประสงค์ 1). เพื่อศึกษาระดับจิตสำนึกในความเป็นพลโลกของนักศึกษาครูระดับประถมศึกษา 2). เพื่อศึกษาสภาพของกลุ่มที่ยอมรับและกลุ่มที่ปฏิเสธเรื่องจิตสำนึกในความเป็นพลโลกว่ามีผลต่อลำดับชั้นของค่านิยมหรือไม่ 3). เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกของกลุ่มที่ยอมรับและกลุ่มที่ปฏิเสธ เกี่ยวกับการชอบปฏิบัติในชั้นเรียน จิตสำนึกในความเป็นพล

โลก และค่านิยม กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักศึกษาครูจำนวน 49 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในวิชา
วิธีสอนสังคมศึกษาของมหาวิทยาลัย McGill ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือ ดังนี้ แบบ
วัดทัศนคติจิตสำนึกในความเป็นพลโลกของแชมป์สันและสมิทธี Rokeach Value Survey
แบบทดสอบHultgren และแบบสอบถามสถานภาพส่วนตัว ผลการศึกษาพบว่า

1. กลุ่มที่ยอมรับ และกลุ่มที่ปฏิเสธ เรื่องจิตสำนึกในความเป็นพลโลก มีระดับคะแนน
ของทัศนคติ 140 และ 96 ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทั้งหมด 117 คะแนน
2. กลุ่มที่ปฏิเสธ แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญเกี่ยวกับค่านิยมส่วนบุคคล
และค่านิยมที่อยู่บนพื้นฐานของการแข่งขัน ในขณะที่กลุ่มที่ยอมรับให้ความสำคัญเกี่ยวกับค่านิยมของ
สังคม และค่านิยมที่อยู่บนพื้นฐานของศีลธรรม
3. ระบบค่านิยมของนักศึกษาครูแต่ละคน เกิดจากทัศนคติเกี่ยวกับจิตสำนึกในความเป็น
พลโลกของตนเอง และสะท้อนให้เห็นถึงการชอบปฏิบัติในชั้นเรียน

ข้อสรุปของงานวิจัยนี้ คือ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การกระทำที่จะช่วยให้กลุ่ม
นักศึกษาครูที่ปฏิเสธนั้นเปลี่ยนค่านิยม เพื่อยอมรับจิตสำนึกในความเป็นพลโลกนั้นเป็นสิ่งจำเป็น

บอร์ค (Bjork, 1987) ได้ทำการวิจัยเรื่อง An Examination of the
Relationship between Worldmindedness and Creativity among Selected
College Students in Canada, in Mexico, and in the United States โดยมี
วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ของนักศึกษาวิทยาลัยที่
ถูกเลือกในแคนาดา เม็กซิโก และสหรัฐ ผู้วิจัยใช้ตัวอย่างประชากร เป็นนักศึกษาวิทยาลัยจำนวน
98 คน จาก 3 มหาวิทยาลัย โดย 40 คน ศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัย McGill ในมอนทรีออล
ควีเบค แคนาดา 30 คน อยู่ที่มหาวิทยาลัยแห่งอเมริกา ในเม็กซิโกซิตี เม็กซิโก และ 28 คน
อยู่ที่มหาวิทยาลัยเซาท์ ออลาบามา สหรัฐ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็น แบบวัดจิตสำนึกใน
ความเป็นพลโลก และแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่า
สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ความแตกต่างแบบ 2 ทาง และการวิเคราะห์แบบพหุคูณ ผลการศึกษา

พบว่า 1). ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างจิตสำนึกในความเป็นพลโลก กับความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาแคนาดา 2). มีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญระหว่างจิตสำนึกในความเป็นพลโลก กับความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาเม็กซิโก 3). มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างจิตสำนึกในความเป็นพลโลก กับความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสหรัฐ ผลการศึกษาชี้เสนอแนะว่า สิ่งที่จะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกในความเป็นพลโลกกับความความคิดสร้างสรรค์นั้นไม่สามารถระบุได้ และยังมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างนักศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม ท้ายสุดแสดงให้เห็นว่า จิตสำนึกในความเป็นพลโลกไม่มีส่วนสัมพันธ์กับเพศหรืออายุ

แอนเดอร์สัน (Anderson, 1988) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ A Comparative Case Study Reviewing the Changes in Worldmindedness and Other Attitudes of Exchange Students from Jamestown Community College and Sodra Valterbygdens Folkhogskola (United States, Sweden) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับจิตสำนึกในความเป็นพลโลก และทัศนคติอื่น ๆ ของนักศึกษาในโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาของ Jamestown Community College ในสหรัฐ และ Sodra Valterbygdens Folkhogskola ในสวีเดน ผู้วิจัยทำการศึกษากับนักศึกษาจำนวน 60 คน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มคือ นักศึกษาสวีเดนและนักศึกษาสหรัฐเป็นกลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม ซึ่งไม่ได้เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาด้วยเหตุผลบางประการ และเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มซึ่งเข้าร่วมในโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษา ในแต่ละกลุ่ม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลก และแบบสอบถามสถานภาพส่วนตัว ผลการวิเคราะห์ใช้โปรแกรม SPSS โดยการหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์ความแตกต่าง ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาสวีเดนและนักศึกษาสหรัฐมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกเพิ่มขึ้น อันเป็นผลมาจากการเข้าร่วมโครงการนี้ และมีทัศนคติจำนวนมากที่เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดขึ้นโดยมีความสัมพันธ์กับทัศนคติ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม และความรู้สึกที่มีต่อประเทศบ้านเกิด

ลูซิโร (Lucero,1988) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ Relationships among Teacher Morale Global Attitudes, and Foreign Language Proficiency of American Teachers in DODDS โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากครู 123 คนในโรงเรียนระดับอนุบาล ถึงเกรด 12 จำนวน 5 โรงเรียน ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของครู และแบบวัดความเข้าใจเกี่ยวกับโลก โดยการวัดจริยธรรม ทศนคติที่มีต่อโลก ความสามารถในภาษาต่างประเทศ และภูมิหลัง ผลการวิจัยพบว่า ครูมีจริยธรรมต่ำ มีทศนคติต่อโลกทางบวก และมีความสามารถในภาษาต่างประเทศสูง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างจริยธรรม และทศนคติที่มีต่อโลก แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างความสามารถทางภาษากับทศนคติที่มีต่อโลก นอกจากนี้ ทศนคติที่มีต่อโลกยังมีความสัมพันธ์กับอายุมาก อยู่ต่างประเทศเป็นเวลานาน และมีวิธีใช้ภาษาตามที่ได้เรียนมาต่างหาก ข้อเสนอแนะในการวิจัยนี้ คือ ควรมีการขยายการศึกษาเพื่อสร้างจริยธรรม และทศนคติที่มีต่อโลกของครูโดยการเพิ่มการเรียนสังคมศึกษา การจัดการเรียนภาษาต่างประเทศ ที่เป็นที่ต้องการสำหรับครู และนำโลกศึกษาไปใช้ในหลักสูตร

คิชตัน (Khishtan,1990) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ An Analysis of Faculty Awareness of and Commitment to Worldmindedness in Selected Universities โดยมีวัตถุประสงค์ 1). เพื่อศึกษาคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่เป็นตัวอย่าง ประชากรว่ามีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกหรือไม่ 2). เพื่อศึกษาว่า มีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกแตกต่างกันหรือไม่ ระหว่างคณาจารย์ที่มีชุดของประสบการณ์หรือมีลักษณะทางประชากรที่สามารถสังเกตได้ กับคณาจารย์ที่ไม่มีสิ่งเหล่านี้ 3). เพื่อศึกษาว่า ข้อมูลส่วนตัวของคณาจารย์ มีความสัมพันธ์กับทศนคติที่มีต่อจิตสำนึกในความเป็นพลโลกหรือไม่ 4). เพื่อศึกษาถึงมโนทัศน์ของจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ขอบเขต และวิธีการที่จะถ่ายทอดมโนทัศน์ดังกล่าวแก่นักเรียน นักศึกษา และสังคมตามความสามารถของตน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามซึ่งปรับปรุงจากเครื่องมือ ETS ส่งไปยังคณะวิศวกรรมและวิทยาศาสตร์ประยุกต์ คณะบริหารธุรกิจและการปกครอง คณะการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยยอร์ช วอชิงตัน มหาวิทยาลัยแมริแลนด์ แห่งคอลเลจพาร์ค มหาวิทยาลัยคาธอลิกแห่งอเมริกา และมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโคลัมเบีย จำนวน 293 ฉบับ ลักษณะเครื่องมือเป็นมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ท แบ่งคำตอบเป็น 6 ระดับ

วิเคราะห์หาค่าความแตกต่างที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 สำคัญสำคัญของแบบสอบถามคือ การเดินทางไปต่างประเทศ ภูมิหลังทางการศึกษา และประสบการณ์การสอน และยังรวมถึงประเด็นเกี่ยวกับรัฐบาล การอพยพ เชื้อชาติ สงคราม เศรษฐกิจ การศึกษา ความรักชาติ และศาสนา ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้ตอบส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกในระดับสูง เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับนานาชาติ ตัวอย่างเช่น การเรียนหรือการเดินทางไปต่างประเทศ
2. ผู้ตอบร้อยละ 80 เชื่อว่า การอาศัยอยู่ในวอชิงตัน ดี.ซี. ช่วยทำให้มีความตระหนักเกี่ยวกับเหตุการณ์นานาชาติ และเป็นปัจจัยช่วยทำให้เกิดจิตสำนึกในความเป็นพลโลกได้มากกว่า
3. ผู้ตอบร้อยละ 60 กล่าวว่า ตนใช้สื่อการสอนในชั้นเรียนเพื่อช่วยส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกในความเป็นพลโลก
4. ผู้ตอบร้อยละ 60 เคยเข้าร่วมประชุมในประเทศในภาคพื้นพิ้นทะเล โดยร้อยละ 40 เข้าร่วมในฐานะผู้เสนอรายงาน ผู้ดำเนินรายการ หรือสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมโดยมีประเด็นเกี่ยวกับจิตสำนึกในความเป็นพลโลกที่ได้รับการตอบสนองในทางบวกมากที่สุด คือ สงครามและสันติภาพ ส่วนประเด็นที่ได้รับการตอบสนองในทางบวกน้อยที่สุด คือ ความรักชาติและเชื้อชาตินิยม ผลการศึกษาโดยสรุป แสดงให้เห็นว่า ผู้สอนโดยเฉพาะที่ทำการสอนเป็นปีแรก ควรจะได้รับการส่งเสริมให้ได้เดินทาง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพในต่างประเทศ นอกจากนี้ผลการศึกษายังสรุปได้ว่า การอาศัยอยู่ในเมืองและศูนย์กลางของเมืองหลวง จะช่วยเพิ่มความตระหนักเกี่ยวกับจิตสำนึกในความเป็นพลโลกเป็นอย่างมาก

เฮทท์ (Hett, 1991) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ The Development of an Instrument to Measure Global-Mindedness โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลกสำหรับนักศึกษาวิทยาลัย โดยการใช้กระบวนการ Reproductive Traingulation ซึ่งปรับปรุงโดย Quayhagen & Quayhagen และเพื่อใช้วัดทัศนคติของนักศึกษาซึ่งสัมพันธ์กับความรู้สึกในการติดต่อสัมพันธ์ ความสนใจ และความรับผิดชอบต่อชุมชนโลก รวมทั้งพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมตามทฤษฎีดังกล่าวด้วย เครื่องมือนี้ออกแบบขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในการประเมินความรู้สึกทางจิตใจที่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากการเรียนโลกศึกษาในชั้นเรียน

ประสบการณ์การเรียนต่างประเทศ หรือการติดต่อกับประชาชนที่อยู่นอกวัฒนธรรมของตน ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 396 คน แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซานดิเอโก ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบสำรวจทัศนคตินักศึกษา จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ส่วนสำคัญคือ ส่วนแรกเป็นแบบวัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ประกอบด้วย แบบสอบถามสถานภาพส่วนตัว มีลักษณะเลือกตอบและเติมคำ/ข้อความลงในช่องว่าง และแบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับความเป็นพลโลก มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ต แบ่งคำตอบเป็น 5 ระดับ และส่วนที่สอง เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมเกี่ยวกับความเป็นพลโลก มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า แบ่งคำตอบเป็น 5 ระดับ ผลการศึกษามีดังนี้

1. ได้เครื่องมือแบบวัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลก ซึ่งปรับปรุงแล้วจำนวน 1 ฉบับ มี 30 ข้อคำถาม มีลักษณะแบบมาตราส่วนประเมินค่า แบ่งคำตอบเป็น 5 ระดับ ประกอบด้วยข้อคำถามที่เป็นทั้งทัศนคติและพฤติกรรม มีสาระสำคัญ 5 ด้าน คือ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษยชาติ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม จริยธรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบ การมุ่งอนาคต และพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลก

2. ผลการทดลองใช้เครื่องมือนี้ แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ดังนี้

2.1 ผู้หญิงมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกสูงกว่าผู้ชาย

2.2 นักศึกษาที่ได้เรียนเกี่ยวกับประเทศอื่น จะมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เรียน

2.3 นักศึกษาที่กระทำสิ่งต่อไปนี้ 1 ครั้ง หรือมากกว่า จะมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกสูง คือ ก). ลงวิชาเรียนเกี่ยวกับโลกศึกษา 5 วิชาหรือมากกว่า ข). เข้าร่วมในโปรแกรมและกิจกรรมเกี่ยวกับนานาชาติ ค). มีเพื่อนจากประเทศอื่น หรือเพื่อนต่างวัฒนธรรม 2 คนหรือมากกว่า

2.4 ผู้ตอบที่มีความสนใจทางการเมืองซึ่งแสดงให้เห็นจากความถี่ในการสนทนาเรื่องการเมืองกับคนอื่นฯ และผู้ที่มีความคิดทางการเมืองแบบเสรีนิยม จะมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกสูง

2.5 นักศึกษาที่ใช้เวลามากกว่า 9 สัปดาห์ในต่างประเทศ จะมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกสูงกว่านักศึกษาที่ไม่เคยเดินทางไปต่างประเทศ หรือเคยเพียงการเดินทางเป็นระยะเวลาสั้นๆ

วอลเฟอ์ (Wolfer, 1992) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ The Relationship of Globalmindedness to Public School Teachers' Travel and Living Abroad Experiences โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาว่ามีความเกี่ยวข้องกันอย่างไรมีนัยสำคัญหรือไม่ ระหว่างการมีประสบการณ์การเดินทางไปต่างประเทศ และประสบการณ์การไปอาศัยอยู่ในต่างประเทศ กับการมีจิตสำนึกในความเป็นพลโลกของครูโรงเรียนรัฐบาล ซึ่งมีพื้นฐานความคิดว่าชาติที่ตนอยู่นั้นได้มีการติดต่อพึ่งพาอาศัยกันกับชาติอื่นๆเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม และระบบข่าวสารข้อมูล ส่วนได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในดินแดนส่วนอื่นของโลก นอกจากนั้น ยังเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า นักเรียนในทุกวันนี้ต้องการความเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเหล่านี้ โดยสิ่งสำคัญที่ควรจะได้รับคือการเน้นวิเคราะห์ที่คือ ทัศนคติเกี่ยวกับโลกของครู การศึกษาเป็นการเปรียบเทียบจิตสำนึกในความเป็นพลโลกของครู จำนวน 38 คนที่เคยมีประสบการณ์การเดินทางไปต่างประเทศ หรือมีประสบการณ์การอาศัยในต่างประเทศ กับครูจำนวน 188 คนที่ไม่มีประสบการณ์ดังกล่าว ซึ่งทั้งหมดเป็นครูที่มาจากชุมชนชนในอาร์คันซัส การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ T-score แสดงให้เห็นว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ระหว่างครูทั้ง 38 คนที่มีประสบการณ์การเดินทางไปต่างประเทศ สำหรับจิตสำนึกในความเป็นพลโลกของครูนั้น วัดโดย แบบวัดความยอมรับเกี่ยวกับโลกศึกษา และแบบวัดจิตสำนึกในความเป็นพลโลกนอกจากนั้นเป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของครูที่เป็นตัวอย่างประชากร และนำมาเปรียบเทียบกับความตระหนักเกี่ยวกับโลกของครู เพื่อศึกษาความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่มีความเป็นไปได้อย่าง ท้ายสุด จากการสัมภาษณ์ครูจำนวน 13 คน ทำให้น่าเชื่อถือได้ว่า การเดินทางไปต่างประเทศจะช่วยให้ครูมีความเติบโตในเรื่องการมีทัศนคติต่อมนุษยชาติ วัฒนธรรม และความตระหนักเกี่ยวกับโลก และงานวิจัยนี้ยังพบเหตุผลที่จะช่วยสนับสนุนให้มีการจัดช่วงเวลาสำหรับการไปศึกษาต่างประเทศ สำหรับโปรแกรมการฝึกหัดครูด้วย

ริชาร์ดสัน (Richardson, 1992) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ A Semi-Projective Approach to the Assessment of Racial Consciousness in White Americans โดยมีสมมติฐานการวิจัยคือ การแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเกี่ยวกับลักษณะทางเชื้อชาติที่ปรากฏให้เห็นนั้นจะสัมพันธ์กับลำดับขั้นของจิตสำนึกทางเชื้อชาติ ซึ่งประเมินโดยแบบวัดทัศนคติลักษณะทางเชื้อชาติของเฮล์ม (Helm, 1990) และพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในระดับต่างๆกัน เช่น การติดต่อสัมพันธ์กัน ความแตกต่างทางเชื้อชาติ ความหวงใยกังวลระหว่างกัน ความรู้สึกเชื้อชาตินิยม ซึ่งสร้างโดยสเตฟานและสเตฟาน (Stephan and Stephan, 1989) ผู้เข้าร่วมในการศึกษานี้ เป็นนักศึกษาผิวขาวระดับปริญญาตรีจำนวน 100 คน เป็นชาย 53 คน หญิง 47 คน จาก 2 มหาวิทยาลัยชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยมีการจัดให้กลุ่มหนึ่งจำนวน 16 คน ซึ่งประกอบด้วยนักศึกษาชาย 7 คน นักศึกษาหญิง 9 คน เป็นคนผิวขาว 6 คน และผิวดำ 10 คน เป็นกลุ่มกระตุ้น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมในการศึกษาได้แสดงปฏิกิริยาโต้ตอบ โดยใช้เครื่องมือ White Racial Identity Reaction Measure ซึ่งพัฒนาจากรูปแบบทฤษฎีของเฮล์มเกี่ยวกับจิตสำนึกเรื่องเชื้อชาติ ผลการวิเคราะห์แบบ Regression ทำให้ทราบว่า ทัศนคติเกี่ยวกับลักษณะทางเชื้อชาติ และการมีปฏิกิริยาโต้ตอบ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญในการติดต่อสัมพันธ์กัน ด้านความแตกต่างทางเชื้อชาติ และความหวงใยกังวลระหว่างกัน

จากผลงานการวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างและพัฒนาจิตสำนึกของพลเมือง โดยเฉพาะเยาวชน ในการอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกันตั้งแต่ในระดับท้องถิ่น จนถึงในระดับโลก โดยเฉพาะบทบาทของการศึกษาในการปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองดีในระดับสังคมโลก นอกเหนือจากความเป็นพลเมืองดีในระดับประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการสอนจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองโลกจะประสบผลสำเร็จได้ ก็ขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีต่อโลกอย่างถูกต้องของครูเป็นสำคัญ ดังนั้นการศึกษาจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองของครูผู้สอน ในฐานะผู้ถ่ายทอดความรู้ ความคิดรวบยอด และทัศนคติต่างๆแก่เด็กโดยตรงจึงเป็นความจำเป็นของสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งปรากฏรายละเอียดของการศึกษาอยู่ในบทต่อไป